

1.04 Strokovni članek

UDK 930.25: 621.397.13(497.4)"1957"

Prejeto: 2. 10. 2014

Želimo vam obilo zabave, mnogo sreče in seveda, čisto sliko (Eksperimentalni program GR, december 1957) – O »prazgodovini« slovenske televizije ob njeni 55-letnici – 3. del

ALEKSANDER LAVRENČIČ

arhivski svetovalec, dokumentalist raziskovalec

Oddelek za arhiviranje in dokumentacijo Televizije Slovenija, RTV SLO,

Kolodvorska 2, SI-1550 Ljubljana

e-pošta: aleksander.lavrencic@rtvslo.si

Izvilleček

Televizijska skupina Radia Ljubljana je decembra 1957 na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani pripravila generalko pred začetkom rednih, eksperimentalnih programov, ki bi se morali začeti z naslednjo pomladjo. Nameni in cilji eksperimentalnega programa so bili, da se televizijska skupina, ki se je pripravljala za redne poskusne televizijske programe, strokovno usposobi za delo. Televizijskim delavcem je z znanjem, spretno improvizacijo in srčnostjo ter s pomočjo radijskih in zunanjih sodelavcev ter zagrebške ekipe uspelo premagati vse ostale težave in v devetih dneh realizirati skoraj ves predvideni program. Skupaj so pripravili enainpetdeset oddaj, trikrat so se vključili v program RTV Zagreb in devetkrat v italijanski program. Za konec so se poslovili od gledalcev: »Torej, nasvidenje spomladi, in prav lepa hvala za naklonjeno pozornost!«

Abstract

WE WISH YOU LOTS OF FUN, HAPPINESS, AND, OF COURSE, A CLEAR PICTURE (EXPERIMENTAL PROGRAM GR, DECEMBER 1957) – ON THE »PREHISTORY« OF THE SLOVENIAN TELEVISION IN CELEBRATION OF ITS 55TH ANNIVERSARY – PART 3

In December 1957, a television crew of Radio Ljubljana held its last rehearsal before the start of regular experimental programmes in the spring of the following year. The rehearsal was held at the Ljubljana Exhibition and Convention Centre (Gospodarsko razstavišče). The purpose of such an experimental programme was to equip the TV crew, which was to make regular test television programmes, with the necessary knowledge and skills for such work. With their knowledge, skilful improvisation, heartfelt dedication and some assistance from the TV crew in Zagreb, as well as from their colleagues on the radio and external consultants, the crew managed to overcome all the obstacles and in barely nine days broadcast an almost entire scheduled programme. Together they prepared 51 shows, three times they were included in the programme of TV Zagreb and nine times in the programme of Italian television. They said goodbye to their viewers using the following line: »So, we will see you again in the spring and thank you very much for your attention!«

Ključne besede:

televizija,
Televizija Slovenije,
zgodovina televizije,
avdiovizualni arhivi,
televizijski arhivi

Key-words:

television,
Television Slovenia,
history of television,
audiovisual archives,
television archives

»Lepo pozdravljeni, dragi gledalci!

In tako smo se spet srečali ob programu televizije Radia Ljubljana, ki je bil pripravljen ob razstavi radia in telekomunikacij na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču od 7. do 15. decembra. Želim vam obilo zabave, mnogo sreče – o tem boste kasneje zvedeli kaj več – in seveda, čisto sliko!«¹

S temi besedami je Draga Rogl pozdravila televizijske gledalke in gledalce 7. 12. 1957. Televizijska skupina Radia Ljubljana je na Gospodarskem razstavišču pripravila generalko pred začetkom rednih, eksperimentalnih programov, ki bi se morali začeti z naslednjo pomladjo. Nameni in cilji eksperimentalnega programa so bili, da se televizijska skupina, ki se je pripravljala za redne poskusne televizijske programe, strokovno usposobi za delo. Zavedali so se, da sta bili uspešni oddaji v okviru Televizije Zagreb samo začetni vaji, ki so jih izvedli s tesnim sodelovanjem ekipe z zagrebškimi kolegi. Tokrat ni šlo več samo za nekaj oddaj v okviru organizacije Radiotelevizije Zagreb, šlo je zares. V Ljubljani so morali vse pripraviti sami, od improviziranega studia, scene, razsvetljave, telekina, tonskega dela, do maskerk, frizerk in vseh drugih opravil.

Daljši poskusni program je televizijski skupini ponudil priložnost, da v praksi preveri teze o razvoju slovenske televizije:

- *Preizkusiti moramo več vrst programov in v tem eksperimentiranju najti oblike, ki bodo primerne našim finančnim in tehničnim zmogljivostim in bodo hkrati najbolj odražale našo stvarnost in s svoje strani pomagale razvoju in popularizaciji televizije. Torej – nobenih idealnih programskih shem, temveč preizkušanje raznih oblik v praksi.*
- *TV-skupina naj sicer postane iniciator in realizator vseh mogočih programskih zamisli, toda TV naj bo kot javno komunikacijsko sredstvo na razpolago vsem organizacijam, ki imajo v javnosti kaj povedati. Najvišji organi so pozvani k sodelovanju s TV – zlasti kulturne, prosvetne in druge institucije, ki jih družba že podpira in jim lahko TV v tej družbi omogoči najširšo popularizacijo njihove dejavnosti. Samo praksa lahko spet pokaže, koliko so te institucije in posamezniki pripravljeni sodelovati in na kakšni osnovi.*
- *Proizvodne stroške lahko zniža izkoriščanje lastnih rezerv znotraj radia, kooperacije med zametki TV-redakcij in obstoječimi redakcijami radia, smotrno izkoriščanje iste tehnike in oddelkov (tonska tehnika, diskoteka itd.), sodelovanje raznih ansamblov in končno pripravljanje in realizacija nekaterih oddaj, ki so lahko vsaj v začetku televizijskega obdobja skupne radijske in televizijske oddaje.²*

Vse teze so morali preizkusiti v praksi in to ne samo ob eni oddaji. Preizkus so izvedli v ognju nalog, ki so do skrajnosti obremenile tako televizijsko kot vso ostalo radijsko službo. Po končanih pripravah se je začelo intenzivno delo s prihodom zagrebške ekipe, ki je prek Reke pripeljala reportažni avtomobil s tremi kamerami. Naslednji dan so naši in zagrebški tehniki postavili na Kravavcu linke³ in vzpostavili prvo zvezo s studiem in reportažnim avtomobilom v Ljubljani. Nad kinom Soča so uredili improvizirani studio in v njem namestili kamere iz reportažnega avtomobila. Filmservis je priskrbel vozičke za kamere in poskrbel za razsvetlavo in osnovno sceno. Ekipe Inštituta za elektrozeveze je izdelala telekino in ga namestila v bifeju pri kinu Soča. Vse naloge je opravljala domača ekipa, sestavljena iz strokovnjakov inštituta in enega radijskega tehnika.⁴

¹ Oddelek za arhiviranje in dokumentacijo TV Slovenija (odslej Tvdok), Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4.

² Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, poročilo TV oddaja na Gospodarskem razstavišču.

³ Naprave za prenos zvočnih in televizijskih signalov z usmerjenimi mikrovalovi.

⁴ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, TV oddaja na Gospodarskem razstavišču, str. 2.

Priprave na oddajanje programa so bile sistematične. TV-skupina je že mesec dni pred začetkom prenosov pripravljala program in načrtovala izvedbo. Zbrali so ljudi, ki naj bi pomagali realizirati devetdnevni program. Predvideli so trideset ur lastnega programa, tri prenose RTV Zagreb in priložnostna vključevanja v italijansko in avstrijsko TV. Skupina šestnajstih rednih nameščencev TV-skupine je zbrala okrog sebe prek sto sodelavcev iz radijskega dela in izven hiše. Sestavljen je bil prvi, začasni predlog programa:⁵

Sobota 7. 12.

- 16.30 Napoved devetdnevnega programa
- 16.40 Quiz I, nato film
- 17.00 Mladinska oddaja
- 17.30 Elektronika
- 18.00 Šport: komentar, boks
- 20.00 Poročila
- 20.10 Razgovor o TV
- 20.25 Glasbena oddaja I
- 21.00 Veseli večer (pripis s svinčnikom združeno)
- 21.30 Film
- 21.50 Skupščina Partizana – diskusija (ali intervju)
- 22.10 RAI – glasbeni variete

Nedelja, 8. 12.

- 10.30 Mladinski filmi
- 11.00 Pokaži, kaj znaš – javna oddaja
- 16.00 RAI (športni prenosi)
- 17.30 Družinska oddaja: Gospodinjstvo, stanovanje
- 18.00 Ježek
- 18.30 Film
- 18.40 Prešeren
- 19.00 Šport: razgovor s smučarji, poročila
- 20.00 Zagrebški program

Ponedeljek, 9. 12.

- 17.30 Mladinska oddaja – RAI
- 20.00 Poročila
- 20.10 TV drama – Izsiljena ženitev
- 20.45 Stara devica in tat – opera G. G. Menettija – Avstrija
(prečrtano in pripisano s svinčnikom Elektronika)
- 21.45 Dekameron
- 22.05 Šport – Razgovor o II. ligi

Torek, 10. 12.

- 17.30 Mladinska oddaja
(pripis: dopoldne? Evrovizija – Podelitev Nobelovih nagrad iz Štokholma⁶)
- 20.00 Poročila
- 20.10 Film
- 20.25 TV tribuna – Dermastja
- 21.00 RAI – Glasovi in obrazi sreče (prečrtano)

Sreda, 11. 12.

- 17.30 RAI – Mladinska oddaja
- 18.00 Zagreb – Mladinska oddaja
- 20.00 Poročila
- 20.15 Razgovor – Partizanski romani
- 20.40 Film

⁵ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Začasni predlog programa.

⁶ Po prvotnem zapisu na seznamu, pravilno Stockholma.

- 21.00 RAI – Prijatelj živali itd.
 Četrtek, 12. 12.⁷
 17.30 RAI – Mladinska oddaja
 20.00 Poročila
 20.15 Film
 20.35 Obisk v davnini (pripis Boris Kuhar)
 21.00 RAI – Opusti ali podvoji
 22.00 Šport: Namizni tenis
 Petek, 13. 12.
 16.30 Šport
 17.30 Film (?)
 20.00 Poročila
 20.10 Šport: Košarka
 Sobota, 14. 12.
 17.00 Cestni promet
 17.30 Mladinska oddaja
 18.30 Šport
 20.00 Poročila
 20.10 Film
 20.30 Quiz II (pripis Javna oddaja)
 21.15 Glasbena II (Night club)
 21.30 TV tribuna – Turizem (Zorko)
 22.10 RAI – glasbena
 Nedelja, 15. 12.
 10.30 Kmečka oddaja
 11.15 Folkorna revija (Žižek)
 16.00 RAI – športni prenosi (prečrtano, pripis Družinska oddaja)
 17.30 Črne maske
 17.50 Film
 18.20 Glasbena II.
 19.00 Šport – Poročila, slovenski vrhunski športniki
 20.00 Zagreb, nato zaključek oddaje

Osnutek programa je prvi predlagal Rado Cilenšek (23. 10. 1957), njegovo spreminjanje pa lahko spremljamo iz uradne kronike dogajanj, ki so jo pisali nekateri člani televizijske skupine: Helena Zorko, Katarina Udovič in Vasja Predan.⁸ Program je 30. 10. 1957 že dobil bolj jasne obrise. Podrobna programska shema je nastajala ob novih predlogih in dopolnilih. Televizijska skupina je med številnimi možnostmi poskušala zajeti najboljše. Programski načrt je bil dokončno določen 6. 11. 1957. Kriteriji, po katerih je bil sestavljen, so upoštevali tehnične in izvedbene možnosti Gospodarskega razstavišča in okus gledalcev. Ker so 15. 11. 1957 ugotovili, da ne bodo prejeli vseh zahtevanih finančnih sredstev, na katera so računali pri načrtovanju, so morali programsko shemo spremeniti in izločiti nekatere prezahtevne oddaje.⁹ Dvajset dni pred začetkom oddajanja programa so se vrstili mrzlični sestanki in usklajevanja, dva dneva pred začetkom oddaj se je improvizirani studio na Gospodarskem razstavišču spremenil v mravljišče. Pridne mravljice so stvari postavile na pravo mesto, nekaj pa jih je kljub temu končalo na drugih mestih, kamor prvotno niso bile namenjene. S pomočjo besedil oddaj, ki so bila oddana v srajčkah v arhiv in Knjige oddaj, smo napravili rekonstrukcijo oddaj decembra 1957.¹⁰

⁷ Seznam je bil na drugi strani prelepljen s korekturnim trakom, iz katerega se je izcimila lepljiva tekočina, in je zato močno poškodovan.

⁸ *Televizija prihaja*, str. 30.

⁹ *Televizija prihaja*, str. 31.

¹⁰ Tvdok, Oddaje, Knjiga 1. Tabela vsebuje samo seznam oddaj, za katere so v arhivu prejeli besedila (oddaja v srajčki). V seznamu manjkajo tudi vse oddaje tuje produkcije.

Tabela 1: Oddaje na Gospodarskem razstavišču decembra 1957

št. oddaje	datum objave	vrsta oddaje	naslov oddaje	avtor oddaje	čas trajanja	opombe
1	12.5.1957	zabavna	TV prihaja	Cilenšek - Lindič	*skupaj ena	
2	12.5.1957	zabavno - glasbena	Ježek	Fr. Milčinski	oddaja	
3	23.6.1957	reportaža	Skozi naše mesto	D. Kralj		
4	23.6.1957	zabavna	Vrtavka	Fr. Žižek		
5	23.6.1957	reportaža	Vesna II.	M. Kragelj		
6	7.12.1957	napoved progr.	Imate karto odveč	D. Rogelj	24'	
7	7.12.1957	mladinska	Oddaja za otroke	S. Mikuž	25'	
8	7.12.1957	razgovor	TV o TV	B. Kuhar	35'	
9	7.12.1957	zabavno - glasbena	Vrtiljak melodij in ritmov	M. Lindič	40'	
10	7.12.1957	športna	Šport	B. Hvala		
11	8.12.1957	zabavna	Pokaži kaj znaš		92'	
12	8.12.1957	zabavna	Ježkov kabaret	Fr. Milčinski	35'	
13	8.12.1957	literarna	Prešeren	Fr. Kosmač	16'	
14	8.12.1957	športna	Šport	B. Hvala	32'	
15	9.12.1957	TV drama	Izsiljena ženitev	Moliere	42'	realiziral Fran Žižek
16	9.12.1957	poljud. znanost	Elektronika	Šobar	8'	
17	9.12.1957	literarna	Dekameron	R. Šuklje	19'	
18	10.12.1957	razgovor	Ljubljanski pogovor	L. Pohar	28'	
19	11.12.1957	literarna	Partizanski romani	P. Levec	26'	
20	12.12.1957	razgovor	Razgovori o turizmu	Z. Zorko	20'	
21	12.12.1957	poljud. znanost	Obisk v davnini	B. Kuhar	19'	
22	14.12.1957	mladinska	Mladinska TV oddaja	S. Mikuž	60'	
23	14.12.1957	reportaža	Cesta	D. Kralj	22'	
24	14.12.1957	zabavna ugankarska	Korajža velja	Cilenšek	62'	
25	14.12.1957	zabavno - glasbena	40 minut ob coctailu	Lindič	50'	
26	15.12.1957	kmetijska odd.	Kmetijska oddaja	Št. Kuhar	50'	
27	15.12.1957	folklorna	Iz narodne skrinje	Fran Žižek	70'	
28	15.12.1957	TV opera	Kogoj: Črne maske	Biber	30'	
29	15.12.1957	zabavno - glasbena	Nocoj naj pojo tudi godala	Lindič	45'	
30	15.12.1957	odpoved progr.	Odpoved programa	D. Rogl		
31	15.5.1958	zabavno - glasbena	Pomladni miš-maš	M. Kragelj		

Program je torej od prvotne zamisli doživel nekaj sprememb, dokler ga ni 7. 12. 1957 Draga Rogl v oddaji »Imate karto odveč« predstavila gledalcem in napovedala več prostih sedežev v kinematografih. Poleg domačih oddaj je napovedala mladinske, zabavne, glasbene in poljudno-poučne oddaje iz italijanske televizije in posebnost, ki jo bo televizija posredovala iz Avstrije – Menottijevo opero »Stara devica in tat«. Že prvi dan je tudi napovedala prenos podelitve Nobelovih nagrad iz Stockholma, čeprav ura torkove podelitve še ni bila točno znana. Med napovedmi je predstavila tudi nekaj utrinkov iz zakulisja ustvarjanja oddaj – od zamisli do vročih vaj, kar je pomenilo pripravo na napoved pogovora o televiziji. Napovedala je tudi poročila ob dvajsetih in športne oddaje. Športa pa bo toliko, da bo o njem podrobno govoril redaktor Beno Hvala.¹¹ V tem trenutku pa Draga Rogl ni bila več sama pred kamerami, saj se ji je pridružila

¹¹ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Imate karto odveč, str. 2.

opica in ji pomagala nadaljevati napoved programa, vsaj tistega dela za otroške in mladinske oddaje.

Opica: »In jaz sem, kot so mi rekli, prva na vrsti.«

Draga: »Prva na vrsti? Tega ne razumem ravno najbolje.«

Opica: »Tako bo jasno. Sem so me poslali moji kolegi in prijatelji iz mladinske redakcije – prosim, da bo jasno, samo lutke in živalice – na, kot temu pri vas pravite »zasliševanje«.

Draga: »Intervju, si mislila?«

Opica: Da, tako nekako. Veš, povsod sem zraven in dobro vem, kaj so name-ravali, kaj so in kaj jim ni uspelo pripraviti za svoje oddaje.«

Draga: »Veš, kaže se nama držati tistega, kar so pripravili, ker bi sicer za ostalo lahko porabili pol današnjega večera.«

Opica: »Upam, da naju ne slišijo, hihihi. Torej, danes že nastopijo, in to ob 17.00 za najmlajše prijateljčke. Mihec in Mojca bosta predstavila otroški pevski zbor Radia Ljubljana pod vodstvom Janeza Kuharja.«

Draga: »In kaj bodo naši škorci zapeli?«

Opica: »O raznih živalicah, pa ne vem prav natanko o katerih. Najbrž o takih, ki tekajo po vaših dvoriščih, lazijo po strehah in kvakajo v mlakah.«

Draga: »No, kaj pa danes teden ob 17.30?«

Opica: »O, to pa nekaj prav imenitnega. Lutkovno igrico o strahovih.«

Draga: »Saj ni strahov.«

Opica: »Res, »Saj ni strahov«, tak je naslov, potem pa še pogovor za tiste paglavce, em, oprostite, za tiste pridne otročičke, ki radi kaj pacajo, modelirajo, smetijo, rišejo – tudi po zidovih, retljajo, režejo in uganjajo podobne norčije.«

Draga: »Misliš menda na tisto novo knjižnico »Igra in delo«, kaj ne?«

Opica: »Da, prav tako! Nazadnje pa bo mladinsko gledališče zaigralo še gozdno štorijo s sposojenim levom in vašo miško.«

Draga: »Je to vse?«

Opica: »Vmes pa bo precej mladinskih filmov in skoraj vsak dan ob 17.30 prenos iz Italije.«

Draga: Hvala lepa, ljuba prijateljica, in povej jim tam, naj bodo pripravljene. Ob 17.00 nastopijo.«

Opica: »Bom, pa še Ti jo dobro zvozi! Poklonček publiki!«¹²

In opica se je poslovila od kamer. Brez skrbi, to ni bila prava opica, ampak le lutka, ki ji je glas posodila Silva Danilova in je kot ambasadorica živalic skočila mimo vrste in napovedala prvo oddajo, ki so jo pripravili za mlade gledalce. Popolnoma drugačna, bolj resna, pa je bila napoved za naslednjo oddajo »Vrtiljak melodij in ritmov«, saj je v studio prikorakal mojster Bojan Adamič in zaigral na klavir.¹³ Draga Rogl je za prvi večer napovedala še zabavnoglasbeno oddajo »Nočni varitete« s solisti Plesnega orkestra Radia Ljubljana, ansamblom Mojmir Sepeta in pevce Jelko Cvetežar, Majdo Sepe in Dragišo Ognjanoviča. V oddaji je nastopilo še nekaj mednarodnih artistov, vendar je njihova imena ohranila kot vabljivo skrivnost.

Drugi nad predvajanj televizijskega programa z Gospodarskega razstavišča so gledalci prvič videli tudi priljubljeno radijsko oddajo »Pokaži, kaj znaš«. Nastopilo je deset talentov, ki sta jih v nastope uvajala znana radijska delavca Majda Šubič in Marjan Kralj.¹⁴ Nedelja pa ni bil samo zabavni dan, ki ga je poma-

¹² Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Imate karto odveč, str. 3.

¹³ Prav tam, str. 4.

¹⁴ Prav tam, str. 5. Več podatkov o oddaji smo poiskali med besedili, ki so shranjena v televizijskem arhivu. Pokaži, kaj znaš, 8. 12. 1957, T: 11: Voditelj Marjan Kralj je gledalcem razložil, da je oddaja takšna kot v dvorani Mladinskega gledališča in takšna, kot so jo poslušali po radijskih sprejemnikih. Na oddajo so se prijavili: Rezika Strinjar, Vera Pelko, Majda Pajon, Franc Preše, Otroška folklorna skupina, Tonček Triplat, Ljudmila Siljan, Regina Trnkozy, Martin Franko, Veseli Šentvidčani. Vse nastopajoče sta spremljala Pavel Šivic in Avgust Stanko.

gal razvedriti tudi Ježek, ampak tudi prvi dan literarnih oddaj. Ob 18.40 je bila na sporedu oddaja, ki je obudila spomin na rojstvo pesnika Franceta Prešerna. V splet Prešernovih pesmi in njegovih portretov so vpletli tudi odlomke iz dokumentarnega filma o pesniku. Prešernovo poezijo so recitirali Stane Sever, Jože Tiran in Janez Rohaček, glasbo je napisal Ivo Petrič, oddajo pa je pripravil in režiral France Kosmač. V ponedeljek so gledalci spremljali Molièrovo Izsiljeno ženitev v režiji Frana Žižka, Dekameron s Stanetom Severjem je pripravila Rapa Šuklje, v sredini literarni oddaji pa so gledalcem predstavili pet slovenskih vojnih romanov, ki so izšli v letu 1957.¹⁵ V oddaji so gledalci lahko osebno spoznali avtorje.¹⁶

Televizijski gledalci so si v ponedeljek lahko ogledali tudi, kako je sodobno življenje povezano z elektroniko. V oddaji »Elektronika«, ki je nastala vzporedno z razstavo radia in komunikacij na Gospodarskem razstavišču, sta kot strokovna gosta sodelovala ing. France Lah in doc. Rajko Kerbar.¹⁷ Torkov večer je bil v znamenju pogovorne oddaje. V »Televizijski tribuni« je predsednik Okrajnega ljudskega odbora Ljubljana dr. Marjan Dermastja govoril o razvoju, regulacijah, vozliščih, stanovanjih, trgovini, preskrbi in ostalih komunalnih problemih »naše lepe bele Ljubljane«. V sklop »Televizijskih tribun« sta sodila tudi četrtkov pogovor o turizmu in oddaja o skupščini telesno vzgojnega društva Partizan.

Na Gospodarskem razstavišču se je pojavil že odrasel fant s piščalko Matija Barl, ki ga je Draga Rogl predstavila gledalcem kot malega pogumnega Kekca: »Saj ne zamerite, da vam rečem Kekec? Kar sprijaznite se z dejstvom, da se vas bo to ime še lep čas držalo.«

»Oh, saj tega sem že navajen. Vsi tisti, ki me bolje poznajo, mi rečejo samo tako. Otroci pa me ne spoznajo več.«

»Ni čuda, saj ste že cel mož postali. Koliko pa je že tega, kar ste snemali film?«

»To bo pa že nekakih šest let.«

»In zdaj vam je osemnajst let, kajne? Radovedni smo, kaj sedaj počnete in s čim se ukvarjate?«

»Igram na piščalko, mislim na klarinet. Študiram v glasbeni šoli in sodelujem v vseh mogočih vlogah pri radijski igralski družini.«

»Klarinet v vaših rokah ne zveni preveč klasično, kajne?«

»Kekec« se je posmejal: »Imate prav. Poleg vseh obveznih vaj sem velik navdušenec za jazz in igram s svojim ansamblom v šentviški gimnaziji. Zelo se zavzemam in prepričujem kolege, da bi ustanovili v Ljubljani jazz-club.«

»Kaj pa film, še mislite nanj?«

»O, seveda, in če bo uspelo, bom naredil nekaj kratkih filmov z mladim režiserjem Dušanom Prebilom.«

»Torej, vendarle! Tovariš Matija, hvala lepa, v četrtek vas bomo lahko gledali v mlajši izdaji. Nasvidenje, Kekec!«

Kekec je iz studia odkorakal tako, kot se za Kekca spodobi – ob spremljavi Kekčeve pesmi, Draga Rogl pa je napovedala film Kekec – v petek, 13. 12. 1957, ob 17.30.¹⁹

Člani komisije so pogumnim tekmovalcem podelili ocene s pomočjo tablic od ena do deset in tekmovalci so prejeli zaslužene nagrade. V besedilu oddaje najdemo tudi vabila tekmovalcem, ki so se prijavili za tekmovanje v ugankarski oddaji »Korajža velja!«. Vabila za sodelovanje na vaji (petek, 13. 12. 1957, ob 8.30) so prejeli tov. Škofljek, tov. Kodelja in tovarišica Medvedova.

¹⁵ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Imate karto odveč, str. 6. Televizijske drame bomo obdelali v posebnem poglavju.

¹⁶ V oddaji so predstavili naslednje avtorje in njihova dela: Mimi Malenšek: »Daj mi roko, pomlad«, Manica Lobnik: »Bosa na pajčevini«, Ivan Bratko: »Pomlad v februarju«, Beno Zupančič: »Sedmina« in Vasja Ocvirk: »Hajka«.

¹⁷ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Elektronika, str. 5.

¹⁸ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Imate karto odveč, str. 7.

¹⁹ Prav tam, str. 8. To je hkrati edini podatek o sporedu 13. decembra. Ta datum je izpuščen tudi v seznamu oddaj v Knjigi oddaj in ni omenjen niti med kartoni s koledarji za posamezne

Draga Rogl je pred kamere povabila tudi Ježka, a se je Frane Milčinski opravičil, da ne zmore priti, ker je zadržan. Zato ga je prosila, da ji odgovori vsaj na eno samo vprašanje: »Ježek, kako si se ti spopadel s televizijo?« Odgovor je Ježek poslal kar na magnetofonskem traku: »O sebi ne govorim rad. Rajši se pogovarjam o pametnih stvareh. No, če pa že hočeš ... Torej: slovenska televizija, ki bo stekla prihodnje leto, mi bo nekakšen jubilejni dar. Drugo leto bo namreč preteklo natanko 25 let, odkar ... Ne, odkar se je rodil Ježek. Jaz sem za spoznanje starejši, Ježek pa bo prihodnje leto star natanko 25 let. Moram reči, da sem tega jubilejnega daru, televizije, vesel. V mojem delu mi nudi nove možnosti, dopušča nove oblike, več dela, malo manj bomo spali, malo več bomo preklinjali in če se bo iz vsega tega rodilo nekaj, čemur se bodo ljudje smejali, bom zadovoljen in vesel. Televizijske oddaje v okviru te razstave imamo za nekakšne šolske vaje, nudijo nam možnost, da se česa naučimo. Zato sem v programček, ki ga bom pokazal, nanizal nekaj točk, ki so po obliki zelo različne, da bi tako izčrpal čim več izraznih možnosti, ki jih televizija nudi. Kaj podrobnejšega ti o tem ne bi mogel povedati. Vem samo to, da z oddajo ne bom zadovoljen, kot še z nobenim svojim nastopom nisem bil. Zdaj pa moram končati. Ne utegnem. Se mi mudi. Moram imeti tremo za nastop.«

Ježek si je k sreči premislil in nastopil v oddaji »Ježkov kabaret« v nedeljo, 8. 12. 1957 (oddajo je režiral Mirč Kragelj). Gledalcem je ponudil veliko več kot samo za dva groša fantazije. Povedal jim je, da je življenje direndaj, pokopal je Janka Fuča, uradnika Jožefa Tinto, Jako Podzemnika, Francija Boba, Petra Pega in Žana Srakoperja (zadnjo žrtev radia v Sloveniji, umrl je, ker je preveč poslušal Veseli večer), zapel je odo stenički in balado o koščku kruha. Z lutko Lučko sta zrecitirala še referat o znižanju cen.²⁰ Verjetno je imel Ježek res malo časa in je bil zelo okupiran z gospodinjskimi opravili, saj je v studio prinesel tudi škaflinice in strašno umazano rjuho ter jo opral kar pred gledalci. Rjuha se je skrčila v žepni robec. Gledalcem je razložil: »Da je rjuha skup skočila, to je stvar našega tekstila, da pa bela je do boga, to je zasluga ...«²¹

Večjo spremembo programa je pomenila odpoved prenosa košarkarske tekme, ki je bila napovedana za petek, 13. 12. 1957, od 20.15 do 21.30. Zato se je spremenil tudi načrt dela za večer in popoldan. Namesto športnega prenosa so si gledalci ogledali film, televizijskim delavcem pa je popoldne odpadla vroča vaja in postavljanje scene za košarko. Namesto tega so popoldne opravili vajo za glasbeno, zvečer pa za folklorno oddajo (priprava scene, postavitve kamer, razsvetljave in mikrofonov za oddajo). Gledalcem se je opravičila Draga Rogl: »Drage poslušalke in poslušalci, želimo vam dober večer! Tudi nocoj bo prvi na sporedu TV-dnevnik, temu pa bo sledila košarka – žal le v filmu. Zaradi nepredvidenih težav smo morali napovedano tekmo izpustiti iz programa in prosimo, da nam spremembo oprostite. Upamo, da bodo ljubitelji športa vseeno zadovoljni. Želim vam dober sprejem in prijetno zabavo!«²²

Napovedovalka je v odpovedi programa dne 13. 12. 1957 seznanila gledalce s programom predzadnjega dne: »Drage gledalke in gledalci, za nocoj smo končali. Dovolite, da vas seznanim še z jutrišnjim sporedom. Ob 16.00 bomo pričeli z mladinsko oddajo, ob 17.00 bo na vrsti reportaža o cestnem prometu in nato

dneve, telopi, s pomočjo katerih so v uvodni oddaji napovedali spored, razen v enem samem primeru, takoj po odhodu Kekca iz studia: »Karton s koledarjem za soboto, 14. XII. 1957. /13. spet izpustimo/.« Zakaj je bilo tako, ne vemo. Verjetno ni vzrok vraževerje, saj so izpustili tudi karton za 11. december.

²⁰ Tvdok, Zbirka besedil oddaj, T: 12, Ježkov kabaret, 8. 12. 1957, str. 5.

²¹ Prav tam, str. 13. Oglasa za podjetje, ki je proizvajalo pralne praške, ne bomo nadaljevali do konca.

²² Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Sprememba plana dela za petek, 13. 12. 1957. Pri nagovoru poslušalkam in poslušalcem gre za napako lapsus calami, ki pa na zanimiv način potrjuje evolucijo televizijskega programa iz radijskega.

šport – razgovor za zeleno mizo. V večernem sporedu, ki se bo pričel ob 20.00, boste poleg TV-dnevnikarja videli še kratko filmsko reportažo »Jeseni je tudi Pariz otožen«, nagradno ugankarsko oddajo »Korajža velja«, film »Dubrovniške letne igre« in zabavno glasbeno oddajo »Nočni variete«. Torej nasvidenje jutri ob 16-ih in 20-ih. Želim vam lahko noč in prijeten počitek!«

Pri sobotnem programu opazimo, da so v začetku napovedani program nekoliko spremenili. Našo pozornost pa je med oddajami tega dne najbolj pritegnil prvič predvajani ugankarski kviz. Načrtovalci programa so se zelo ambiciozno pripravili na projekt kviza, saj so pripravili daljši predlog nagradnih oddaj in natečajev. Cilj priprave nagradnih oddaj je bil popularizacija televizije. To bi dosegli s sodelovanjem podjetij, ki zasledujejo »reklamne smotre«. Zato naloge v nagradnih oddajah ali natečajih ne bi smele biti pretežke. K sodelovanju morajo pritegniti čim več občinstva.

Že za prvi dan programa so predlagali kratko ugankarsko oddajo, uvodni kviz. Petnajstminutna oddaja naj bi stekla takoj po prikazu devetdnevnega sporeda (ob 17.10). Zanimanje za oddajo bi povečali na ta način, da bi žrebali pravilne odgovore med javno oddajo kviza naslednjo soboto. Seveda bi se morali na velik odziv pripraviti z ustreznim oglašanjem na radiu in v časopisih.

Program kviza naj bi bil sestavljen iz treh točk, podobnih kot pri italijanskem kvizu »Mimo per tutti«. Pantomimik bi odigral tri točke, ki bi spremljale gledalca pri športnih, kulturnih in družabnih prireditvah (gledalec nogometne tekme, kavbojskega filma, baleta, cirkusa ali kot udeleženca sestanka in podobno). Zaradi lažjega ugibanja naj bi mimiko spremljali različni »navijaški« vzkliki. Gledalci bi tri pravilne odgovore poslali po pošti. Poleg te lažje oblike preverjanja znanja, ki bi omogočila množično udeležbo, so razmišljali tudi o pripravi resnejše ugankarske oddaje s posebnimi nagradami, ki bi vključevala razne ugankarske prvine, teste, detektivske uganke, inteligenčna in druga vprašanja.

Javno oddajo v soboto, 14. 12. 1957, so si zamislili kot skupek nekaj kviznih točk, ki bi bile vse nagradne in primerne v oglaševalne namene. Točke so v predlogu našteali brez kronološke razdelitve in povezave v celoto.

1. Noben oreh ni pretrd ali »Sto ugank«; točka je pripravljena po italijanskem kvizu »Passo o vedo«, vendar v nekoliko drugačni izvedbi. Po vrsti morajo nastopiti trije ali štirje tekmovalci, ki izbirajo med stotimi nalogami s tem, da povejo število od 1 do 100. Besedilo naloge se nato prikaže na televizijskem zaslonu, zato naj bi priskrbeli v dvorani tudi veliko platno, na katerem bi lahko gledalci prebrali vprašanje, ki ga tekmovalec ne sme videti. Lahko samo ugiba, ali zmore opraviti nalogo. Naloge so pripravljene po vzoru družabnih iger in so zelo različne: tekmovalec mora ugasniti svečo z vodno pištolo, vdeti nit v ušesce igle z boksarsko rokavico, dovolj natančno uganiti število sedežev v dvorani, uganiti dolžino dvorane, napovedovalčevo višino ali težo nekega predmeta, prehoditi brez padca oder z vrečo do pasu, ujeti z obročem steklenico. Poleg že omenjenih preizkusov motoričnih spretnosti tekmovalcev pa so pripravili tudi vprašanja, ki zahtevajo več razmišljanja. Tekmovalec je moral izbrati eno izmed treh nalog, nagrada, ki jo je prejel tekmovalec, pa je bila povezana z naravo uganke. Priporočljivo bi bilo, da bi bil to oglašeni izdelek ali storitev, kar naj bi spodbujalo zanimanje morebitnih podpornikov za sodelovanje pri oddaji.

2. Predmet in cena; ugibanje cene reklamiranih predmetov in nagradnih izdelkov: Predlagali so tri različice. Po prvi naj bi bili trije deli različnih nagradnih izdelkov razstavljeni na primernem prostoru na Gospodarskem razstavišču. Dvakrat ali trikrat tedensko bi organizirali v studiu ali pred njim mimohod ugibalcev. Za neposreden prenos tekmovalca bi bila dovolj ena kamera. Odgovore bi samo zabeležili, pravilne rešitve pa bi objavili šele med žrebanjem. Pred oddajo je bilo namreč načrtovano žrebanje med pravilnimi odgovori, izžrebani tekmovalci pa bi nadaljevali na drugi stopnji, kjer bi ugibali ceno izdelka. Kdor bi se najbolj približal pravi ceni, bi dobil določeni izdelek. Po drugi različici bi ugibali samo en predmet, ki bi ga pokazali občinstvu šele med javno oddajo. V

tem primeru bi se ugibanje o predmetu in ceni združilo, skrajšala bi se procedura v oddaji in zmanjšalo število nastopajočih. Po tretji različici pa naj ne bi bilo ugibanj o predmetu, ampak bi bili k ugibanju o ceni pozvani izžrebani reševalci mimičnih ugank iz uvodnega kviza.

3. Tekmovanje krožkov ljudske tehnike; predstavniki krožkov bi tekmovali za zelo privlačno in bogato nagrado – televizor. Tekmovanja bi se lahko udeležili samo ljubitelji tehnike, nikakor to ne bi smeli biti poklicni ali izšolani radiotehniki. Uvodni del bi bil sestavljen iz treh vprašanj: iz osnov televizijske tehnike, položaja televizije pri nas (pri tem vprašanju bi tekmovalcem pomagali s strokovnimi članki, ki bi bili objavljeni v tem tednu v časopisih), tretja naloga pa bi bila praktična – kdo prej dobi sliko na televizijskem sprejemniku.

4. Tekma lažnivih kljukcev; zelo zanimiv koncept kviza. Tekmovanje je podobno drugim kvizom, z vprašanji iz zgodovine, zemljepisa, književnosti in drugih področij, le da tu zahtevamo od tekmovalca napačen odgovor. Vprašanja so lahko splošna kot na primer: katero mesto je večje, katera reka daljša, katero mesto leži južneje ali pa zabavna kot na primer katerega datuma smo danes, koliko ste stari, ali se umivate vsak dan? Kdor bi prestal preizkušnjo šestih vprašanj, bi dobil nagrado.²³

Na koncu predloga so zapisali, da so seveda možne še razne dopolnitve in kombinacije in da je za izvedbo vseh natečajev in oddaj potrebno poskrbeti tako za nagrade kot tudi za tehnično izvedbo kviza, pripravo nalog, žrebanje, pravočasno obveščanje in seveda tudi učinkovito oglaševanje na radiu in v časopisih. Predlogi torej še niso bili dokončno izbrani, nekoliko bolj določeni pa so bili v sinopsisu oddaje.

Določili so, da bo oddaja predvajana iz studia, pričarali pa bi ji vtis javne oddaje, in sicer tako, da bi v dvorano, najbolj primerna bi bila dvorana kina »Soča«, postavili projektor s platnom, po dvorani pa razvrstili mikrofone, ki bi lovili odzive občinstva. S primernim tonskim mešanjem bi oddajo zelo popestrili.

Odločili so se, da bo oddaja razdeljena v dva dela z dvema igrama. V preporu med dvema igrama bo gledalce zabaval orkester, ki bo poživil tudi parado kandidatov in kandidatov, za dvig napetosti pa bo poskrbela napoved nagradnega žrebanja za reševalce sobotne uganke. Scena v studiu naj bo preprosta; potrebni sta dve manjši sceni, ena kot prizorišče ugankarskih iger, druga pa za parado kandidatov s posebnim prostorom za majhen orkester. Oprema naj bo preprosta, funkcionalno ustrezna potrebam igre.

Ko so govorili o oddaji, so vedno uporabljali le delovni naslov – kviz. Naslov je namreč zelo pomemben element, ki pritegne gledalce k ogledu ugankarskih oddaj, zato se še vedno niso odločili za enega izmed naslednjih predlogov: »Sreča in pamet«, »Več pameti kot sreče«, »Sreče te išče, um ti je dan« (po Valentinu Vodniku), »Vsak je svoje sreče kovač«, »Tobogan«, »TV tombola« oziroma »Teletombola«, »Ugani – zadeni«, »Korajža velja«, poleg omenjenih predlogov pa so pustili še odprte možnosti v slogu »kdor zna bolje, naj še predlaga«.²⁴ Bralci se boste prav gotovo strinjali, da je med predlogi kar nekaj dobrih in tudi nekaj zelo slabih. Nekateri izmed predlogov so se uveljavili tudi leta pozneje, saj današnji televizijski delavci radi prikrijejo pomanjkanje lastne izvirnosti s prevzemom idej njihovih predhodnikov, med katere sodijo tudi naslovi oddaj, ki jih le nekoliko prikrojijo ali posodobijo v skladu s časom, novimi dosežki in trendi.

Večino nagrad bi za pravilne rešitve podelili v mimičnem, uvodnem delu kviza. Za pravilne rešitve predlagajo: manjše uporabne nagrade za vsako rešeno nalogo v prvem delu in večjo praktično ali denarno nagrado za pravilno reši-

²³ Pri zadnjem naveden primeru si težko predstavljamo pravilni ali napačni odgovor. Verjetno je bilo poleg splošnih vprašanj tudi nekaj zabavnih ali hudomušnih.

²⁴ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Sinopsis za QUIZ, II., str. 1.

tev v drugem delu. Poleg tekmovalcev, ki se bodo potegovali za nagrade, bodo nastopili v oddaji še napovedovalka, »boy« ali deček za vse in konferansjé – ali dva konferansjéja, če bo vsako igro vodil drugi, in mali orkester, ki bo najprej poskrbel za uvodno glasbo ali daljši uvodni avizo. Odigral bo tudi eno do dve koračnici in tuše za pozdrav zmagovalcem. Kviz bodo prenašali s tremi kamerami, za vsečno obdelavo slike pa bo potrebna dinamična in iznajdljiva montaža. Kviz je bil med drugim mišljen kot ena izmed možnosti za poznejše redne oddaje, »mutatis mutandis«, seveda tudi takrat, ko bodo prešli iz posameznih izoliranih oddaj na serije kvizov. V sinopsisu pa je bil začetek prvega kviza zamišljen tako:

BREZ POSEBNE NAPOVEDI²⁵

Glasbeni avizo.	ODTEMNITEV na karton (emblem kari-katura).
(Udaren, nekoliko daljši – 30-40")	Ob prvi tretjini aviza PRELIV na prizorišče: kamera v počasni vožnji, odmik od emblema v ozadju scene. Prizorišče se širi sredi vožnje DOUBLE s kartonom (naslov oddaje). Konec vožnje. Vidna je vsa scena, v kotu napovedovalka.
Avizo utihne	Napovedovalka stopi bliže.
Nap.: Splošna napoved oddaje.	REZ na nap.
Napoved prve točke. »Vodil jo bo ...«	REZ na prizorišče. Konf. od strani.
Konf.: Pozdrav, kratka obrazložitev	REZ: dvoplan REZ: Konf. v CU načina in pravil igre. REZ: prizorišče, nap. pripelje 1. konkurenta.
Nap.: Predstavi 1. konkurenta	Oba pred kamero.
Konf.: Kratek intervju s konkurentom	Konf. in konk.

Konferansjé oziroma voditelj kviza nato povabi tekmovalca, da izbere vprašanje oziroma nalogo. Ker ta še ni natančno določena, bomo navedli oba primera:

- Naslov igre »Sto ugank«: tekmovalec izbere poljubno število med ena in sto, pomočnik voditelja pa poišče ustrezen karton z nalogo;
- Naslov igre »Kolo sreče«: tekmovalec strelja s fiksirano zračno pištolo na vrteči bobni. Prednja stran bobna je razdeljena na štiriindvajset polj, ki so primerno poslikana, izstrelek pa je opremljen s čopičasto konico. Na zadnji strani bobna pa so reže, v katere so vstavljeni kartončki z nalogami.

Po prvi slepi sreči pri izboru postavi napovedovalec karton na stojalo pred kamero. Gledalci v dvorani spremljajo ta gib in nato preberejo besedilo naloge, gledalci pred televizijskimi sprejemniki pa ga preberejo po rezu na karton. Dodatno napetost pričara televizijskim gledalcem tudi odziv v dvorani, ki je spretno zrežiran prek nameščenih mikrofонов in z obdelavo na mešalni mizi. Odziv lahko zmede tudi tekmovalca, saj naloge ne pozna in lahko samo na kon-

²⁵ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Sinopsis za QUIZ, II., str. 2. Na levi strani je opis slišanege dela, na drugi opis slike. Bralcem je predstavljen v čim bolj izvorni obliki. Kjer je v izvorniku zmanjkalo prostora za besedo ali zlog v vrstici, smo v računalniku to združili. Ni pa nujno, da lahko v vseh primerih s pomočjo računalnika lažje napišemo besedilo, kot so to včasih počeli s pisalnim strojem. Nekaterih znamenj in premikov računalnik noče dovoliti. Poleg tega moramo upoštevati tudi to, da so tajnice skripta s svojimi veščinami iz izkušnjami za nas še vedno neprekosljive.

feransjéjev poziv ugiba, ali jo zmore opraviti ali ne. Na koncu mora izmed treh nalog, ki jih izbere, obvezno opraviti vsaj eno. Ko pristane na poziv, mu konferansjé prebere nalogo. Naloge so podobne nalogam iz družabnih igre, vendar morajo biti na kartončku jasno določena, kot na primer: »Zavežite si kravato na hrbtu. Čas – ena minuta.« Voditeljev pomočnik prinese ustrezne rekvizite in tekmovalec lahko začne opravljati nalogo.

Najboljši kandidati se tako najprej z nekoliko sreče pri izbiri vprašanj, nato pa s svojo spretnostjo in pravnimi odgovori prebijejo v drugi del. Nagrade, ki so ostale za odklonjenimi ali ponesrečenimi poskusi, se prenesejo v anketno žrebanje, kar spet pomeni dodatno privlačnost za televizijske gledalce, ki bodo lahko sodelovali pri novem žrebu. Pred začetkom drugega dela igre ali finala tekmovanja pa je bila na vrsti še vmesna igra s kandidati, ki so se prijavili za tekmovanje v različnih spretnostih. V sinopsisu se je ohranil osnutek tekmovanja kandidatov za televizijske napovedovalce, ki ga bomo tudi poskušali obnoviti, kolikor je mogoče verodostojno.²⁶

INTERMEZZO: REVIJA KANDIDATOV IN KANDIDATK

Nap.: odpove prvo točko in napove kratek odmor: igral bo orkester ..., vmes se bodo predstavili kandidati in kandidatke za TV-napovedovalce. Nekaj jih je nastopilo že med razstaviščnimi oddajami. Izbirajte, sporočite svoje mnenje.	CU napovedovalke
<u>Orkester</u> igra koračnico Po prvih taktih	PRELIV na orkester PRELIV na karton: številka 1 PRELIV na prizorišče B: kandidatka I se pojavi od strani in se približa sredini, nato REZ na karton: številka 2, spet REZ, dvoplan – kand. I. in kand. II (moški), kand. II ima v rokah karton, ga skrije za hrbet
Glasba spodaj Kand. II Kand. II: (oponaša konfer.): »Znate ali ne znate?« Kand. I: »Seveda znam!« Kand. II. (potegne karton izza hrbita, pogleda): »Voščite našim gledalcem in gledalkam dober večer! Čas – deset minut.« Kand. I.: »Cenjeni prijatelji televizije, dober večer!« (Poredno pogleda kand. 3)	XCU kand. I
Godba glasneje	REZ na karton: štev. 3 REZ na prizorišče: kand.
Godba spodaj	III. pride od strani Kandidati in kandidatke drug za drugim napovedujejo izide nagradnega natečaja. Le pri zadnjem (Y) in predzadnjem (X) naslednje:
Godba Kandidatka X pride od strani Kand. X: priklon in nasmeh	REZ na karton: štev. X REZ na prizorišče REZ: CU kand. III REZ: na karton št. Y

²⁶ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Kviz, str. 3.

Godba spodaj REZ: dvoplan X in Y

Kand. Y (moški): »Kaj staviva, da ne veste – ena, dva ali tri?«

Kand. X: »Stavim tri, da vem!«

Kand. Y: (privleče iz žepa kuverto, jo slovesno odpre in prečita):

»Povejte mi, kdo izmed nas bo dobil pri publiku največ glasov?«

Kand. X: »Ko ne bi bilo mene, gotovo vi!«

CU kand. X

Kand. Y: »Počakajva do konca ankete, pa bova videla, kdo je dobil stavo.«

CU kand. Y

Sledil je preliv na orkester, ki je odigral zadnje, nekoliko bučne takte marša, besedo pri mikrofону pa je prevzela napovedovalka: »Predstavili smo vam nekaj kandidatov in kandidatov za bodoče televizijske napovedovalce. Na listkih nagradne ankete o našem programu je tudi rubrika: Kateri kandidat za napovedovalce vam je bil najbolj všeč? Vpišite številko. Obenem so vam naši kandidati že napovedali drugo točko nocošnjega nagradnega večera – »Ena, dve ali tri?«²⁷

Druga igra se je odvijala na prizorišču B, kjer sta stali dve daljši mizi in ena krajša v obliki odprtega trapeza. Pri vrhu mize je sedel konferansjé – vodja igre, pri daljših mizah člani obeh moštev. Moštva so imela po tri člane, izvedence za:

- a) kulturo (gledališče, glasbo, literaturo, likovno umetnost, film) in zgodovino,
- b) aktualne in športne dogodke (politika, gospodarstvo, zanimivosti, šport),
- c) tehniko, naravoslovne znanosti in zemljepis.

Obe moštvi sta bili prijavljeni kot celota, v vsakem moštvu pa je bil en član vodja, ki je odločal o stavi. Vsako moštvo je dobilo devet vprašanj, po tri iz vsake skupine. Na posamezno vprašanje so morali odgovoriti v tridesetih sekundah. Preden je voditelj kviza prebral vprašanje, je vprašal vodjo skupine, koliko točk stavijo (eno, dve ali tri). Pri pravilnem odgovoru so se točke seštevale, pri napačnem pa odštevale, gledalci so lahko rezultat spremljali na semaforju v ozadju. Na dveh stolpcih z ničlo na sredi se je zagozda pomikala navzgor ali navzdol. Seveda je na koncu zmagalo moštvo, ki je zbralo največ točk. Da bi bila napetost čim večja, je imel voditelj pred seboj tri skrinjice, iz katerih je vlekel ovojnice z vprašanji.

Kakšna pa je bila končna podoba kviza, izvemo iz napovedi programa. Iz pripisa k začetni napovedi je razvidno, da je Rado Cilenšek papirje s končnim besedilom pustil na mizi napovedovalki Dragi Rogl. Pri naslovu je namreč s svinčnikom pripisano: »Draga Draga, puščam Ti obljubljeni. Pridem še popoldne. Rado.«²⁸

Na televizijskih sprejemnikih se je najprej pojavil napis s kartona TV NAGRADNI NATEČAJ, nato so gledalci lahko občudovali nagrade, ki so čakale srečnejše pri žrebu. Gledalce je pozdravila Draga Rogl: »Vem, da ste že nestrpni, pa le še malo potrpite. Prej vam moram povedati, kako bo stvar tekla in kaj morate storiti, če hočete zadeti. Videli boste tri kratke scene – tri stvari, ki jih večkrat opazujemo in pri katerih smo nemara pogosto še sami udeleženi. Dragi gledalci, pokazali vam bomo gledalce – da, gledalce raznih vrst, samo televizijskega še ne, ker jih je pri nas še premalo. Dobro opazujte in ugotovite, kaj naš gledalec s tolikšno zavzetostjo opazuje – morda športno tekmo, morda gledališko predstavo, morda kaj drugega. Ugotovite in zapomnite si, potem nam pa pišite. A odgovoriti morate točno. Ni na primer dovolj, da napišete: gledalec športne prireditve, temveč mora-

²⁷ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Sinopsis, Kviz, str. 5.

²⁸ Prav tam, Uvodni quiz (k začetni napovedi programa), str. 1.

te navesti tudi vrsto športa. Skratka, bodite čim podrobnejši. No, zdaj pa je na vrsti Zlatko Zei, ki vam bo zaigral prvo uganko.»²⁹

Zlatko Zei je odigral vse tri uganke, gledalcem pa so v ponovitvah še enkrat prikazali glavne značilnosti vseh treh ugank. Nato je napovedovalka Draga Rogl zastavila gledalcem še dodatno uganko. Na ekranu so pokazali kraj in sliko moža, za katerega so morali ugotoviti ime in priimek ter rojstni kraj.³⁰ Naloga gledalcev je bila, da zapišejo na hrbtni strani dopisnice najprej odgovor na vse tri mimične uganke, nato pa pripišejo še ime in priimek moža, katerega slika je bila prikazana na ekranu, ter njegov rojstni kraj. Toda to še ni bilo vse. Za popoln odgovor so gledalci napisali še, kako jim je ugajal program in katere točke so jim bile všeč.³¹

Zadnji dan predvajanj poskusnega programa so za gledalce pripravili najprej prvo poskusno kmetijsko oddajo. Že v uvodu so se opravičili vsem morebitnem godrnjačem, kakršni se vedno in povsod najdejo. Posebej tudi zato, ker so v času sodobne agrotehnike dali v naslov podobo orača. Prav na ta način so hoteli še bolj izraziti napredek kmetijstva v zadnjih letih. Vse se je gibalo okrog traktorjev in velikih kmetijskih strojev, ki jih prej skoraj ni bilo, v zadnjem času pa se je njihovo število zelo povečalo, zato jim je pripadlo tudi prvo mesto med prispevki v oddaji. Mehanizacijo je še bolj pospeševala pravočasna gradnja agroservisnih postaj. Mrežo postaj so prikazali v drugem prispevku. Tretji prispevek je pokazal, kako je bila z vse večjo mehanizacijo omogočena zasaditev novih površin s sadnim drevjem, vinsko trto in drugimi kulturami. Prikazali so nekaj značilnih primerov: Črni Kal, vinograde v Jeruzalemu in na Kapeli, Železne dveri v Prlekiji ter nove nasade breskev in jabolk na združenem posestvu Osojnik pri Ptuju. Večja kmetijska proizvodnja seveda ni bila sama sebi namen, zadovoljiti je bilo treba potrošnika. V ta namen so zgradili tudi novo sušilnico hmelja v Vrbju v Savinjski dolini. Podobnih objektov je bilo v letu 1957 zgrajenih deset. Ni težko ugotoviti, katere potrošnike bo razveselila nova sušilnica hmelja. Tudi stare vinske kleti, kot na primer klet v Metliki, so se umikale sodobnim vinarskim objektom v vinorodnih območjih. Da nam ne bi kdo očital prevelikega izpostavljanja alkoholnih pijač, se malo ustavimo še pri mleku in njegovi predelavi. Gledalcem so pokazali tovarno mlečnega prahu v Murski Soboti. Podobni obrati so stali še v Novem mestu, Kobaridu, Sežani, Ilirski Bistrici in Ljubljani. Beležnica po besedah reporterja še zdaleč ni bila prelistana do kraja. Kaj vse bi še mogli in morali dodati, da bi bila naša predstava popolna. Zato je reporter pozval sekretarja Zadružne zveze ing. Tineta Mastnaka, da gledalcem obogati pregled s svojim znanjem, nekaj misli, ki niso bile tako ukleščene v številke, je podal ing. France Adamič, ob sliki s 16-milimetrskega filma pa je sodobno kmetijstvo komentiral tudi ing. Franc Ločnikar. Pogovor je vodila Nena Luzar, vprašanja, ki bi najbolj zanimala kmete kooperante, pa je postavljala tudi »zadružnikar«. V oddaji je kot strokovni sodelavec sodeloval tudi dr. Marjan Pavšič, producent in redaktor oddaje je bil Štefan Kuhar. Filme je na terenu posnel Boris Goriup. Filmi so shranjeni v arhivu Oddelka za arhiviranje in dokumentacijo Televizije Slovenija.³²

²⁹ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Uvodni quiz (k začetni napovedi programa), str. 1.

³⁰ Prav tam, str. 2. S primernim besedilom: slika kraja in človeka (npr. Podnanos, Janko Premrl-Vojko). Besedilo naj olajša spoznavanje. Če se odločimo za Vojka, bi lahko zaradi lažjega razumevanja pokazali še kopijo razpisa nagrade na njegovo glavo (brez imena).

³¹ Navedba oddaje, ki je bila gledalcem všeč, za pravičen odgovor ni bila pomembna. Ta odgovor so televiziji iskali le zaradi radovednosti. Za samo žrebanje ni bilo prav nič pomembno, za katero oddajo so se gledalci odločili, in odgovorov, ki niso vsebovali navedbe najboljše oddaje, pač niso upoštevali.

³² Tvdok, KF – zbirka filmov, KF A 13.

Program zadnjega dne so nadaljevali z oddajo »Iz narodne skrinje«. Ker smo v zbirki najstarejših dokumentov našli o oddaji samo skope podatke, smo si pomagali z besedilom oddaje.³³ Prva oddaja v vrsti oddaj z narodno in narodnozabavno glasbo se je začela tako, kot se za takšno oddajo spodobi: s skladbo Ansambla bratov Avsenik »Na Golici.« Gledalce je pozdravila tudi Prleška Mica in jim povedala, da je televizija prišla že do vseh skritih kotov Prlekije. Prleška Mica je gledalcem, posebej Kranjcem, ki imajo »že od nekda jako duge šijake samo do toga, ka radi prek bregač glejate, kak se nam tan v blaženi Prlekiji dobro godi«, predstavila takratno dogajanje v Prlekiji, v katero je že vstopila televizija: »Prleki so pal zato Prleki, ka so povsodi prle, to se pravi prej kak drugi – kak pr jeli tak pr deli. Zakaj pa se mi vi tan tak režite? Vi morti najnč ne vete, ka smo pri nas tudi v televižni ne predaleč odzaja za vami. Mi poznamo že vse puno toga: od telegrafa, telefona, telekomune, telegence pa prek dumačih telet tijan ta do televižna. Tan v Lotmerki majo ceo že nekši teleklub. Vsakši teden dvakrat se znajdejo vsi lotmerški teletniki no glejejo televižn s sosednje države. Gnes pa so mene kak ti svojega telegada sen v Ljubljano poslali ...«³⁴

Naj na kratko omenimo še dve zanimivosti, ki smo ju našli med arhivskim gradivom o oddaji. Koncept oddaje je napisan s svinčnikom na drugi strani papirja, na katerega so natisnili »Načrt za oddajo o Prešernu«, v mapi pa najdemo tudi prošnjo Etnografskemu muzeju: »Vljudno prosimo, da nam za folklorno oddajo, ki bo v sklopu televizijskih oddaj od 7. do 15. decembra 1957, posodite nekaj folklornih predmetov, ki jih rabimo kot rekvizite pri oddaji. Izbor predmetov je določil scenograf. Za ljubeznivost se vam vnaprej zahvaljujemo. 11. 12. 1957, šef izvedbe dr. Pavlin Franjo.«³⁵ Čeprav bi vsi radi končali našo pripoved tako, kot se je končala oddaja o Prešernu, ki jo je igralec Stane Sever končal z verzi Zdravljice »Nazadnje, še prijatliji, kozarec zase vzdignimo, ki smo zato se zbratli, ker dobro v srcu mislimo; Dokaj dni, naj živi vsak, kar nas dobrih je ljudi«, se moramo vrniti do začetka oddaje in Janeza Rohačka, ki je oddajo začel z naslednjimi verzi: »Kdo zna, noč temno razjasnit, ki tare duha!« Glavni junak naslednje oddaje bi namreč potreboval pomoč nekoga, ki bi mu razjasnil noč, ki je trla njegovega duha.

Preselimo se torej h glasbenemu intervjuju o Črnih maskah, ki je za ustvarjalce oddaj na Gospodarskem razstavišču pomenil poseben izziv. Črne maske so žal edino operno delo skladatelja Marija Kogoja in hkrati vrhunec njegovega ustvarjanja. Zahrbtna bolezen mu je prežgodaj iztrgala pero iz rok. Leta 1957 so bile Črne maske po skoraj tridesetih letih od krstne uprizoritve in leto in pol od skladateljeve smrti z velikim uspehom ponovno uprizorjene. Pogovor z ustvarjalci operne predstave je vodil Dušan Biber, sodelovali so režiser Hinko Leskovšek, dirigent Samo Hubad, kostumografinja Alenka Bartl-Serša in baritonist Samo Smerkolj. Peli in nastopili so solisti ljubljanske opere: Samo Smerkolj (vojvoda Lorenzo), Manja Mlejnikova (dona Francesca), Ladko Korošec (Cristoforo), Ljubo Kobal (Ecco), zbor je vodil zborovodja Jože Hanc. Zgodovinsko dokumentacijo je priskrbel Gledališki muzej SNG. Ker ni bilo filmskih posnetkov operne predstave, je moral režiser poustvariti opero s pomočjo prelivov fotografij, zasukov, zatemnitvami in odtemnitvami, magnetofonskimi posnetki glasbe, spremembami jakosti zvoka glasbe, utišanjem in ojačanjem, rezi in zasuki v studiu. Najtežja vloga je bila v tej operi zaupana zboru, ta je moral namreč s svojim gibanjem in izrazom ustvarjati živo podobo Lorenzovega duševnega stanja. Osrednja točka vse postavitve je bil brez dvoma psihološki zaplet in razplet glavnega dogajanja; v primeru Črnih mask zaplet, ki je pogojen že v nekakšni psihični dvojnosti glavnega junaka Lorenza. Režiser Hinko Leskovšek je dejal, da je bila glav-

³³ Tvdok, Zbirka besedil oddaj, T: 27, Iz narodne skrinje, 15. 12. 1957.

³⁴ Prav tam, str. 3.

³⁵ Prav tam.

na naloga pri izvedbi opere, kako z barvo, s sliko in z gibanjem ustvariti zunanjo podobo nekega psihičnega dogajanja. Lorenzo v borbi s samim seboj, s svojim drugim jazom, doživlja svojo duševno krizo. Vse druge osebe v operi, kakor tudi vse dogajanje in gibanje, je pravzaprav samo refleks Lorenčevega čustvovanja in doživljanja. S tem je bil povezan tudi težavni tehnični problem: kako z najrazličnejšimi izraznimi sredstvi, kot so kostumi, fantastične maske, projekcije in najrazličnejša fantastična bitja simbolizirati Lorenzovo duševno stanje. Seveda je bilo veliko težje še televizijskim ustvarjalcem, ki so morali to dogajanje preleti v intervju in ga posredovati gledalcem prek malih in črno-belih televizijskih zaslonov. Ko so se odločili, da uprizorijo Črne maske, so se zavedali, da je realizacija tega dela nemogoča brez temeljite dramaturške predelave. Ta predelava je bila potrebna, da so kolikor je bilo mogoče strnili obseg glavne vloge, ki je v izvirniku predimenzionirana, po drugi strani pa so dali samemu poteku glavnega dogajanja možnost večje plastike in stopnjevanja. Režiser Hinko Leskovšek in dirigent Samo Hubad sta Črne maske temeljito predelala. To je bila odgovorna naloga, saj sta morala pri vseh dramaturških in drugih posegih ostati zvesta duhu in konceptu avtorja. V predelavi sta ohranila vse za dramsko dogajanje važne scene ter kolikor je bilo mogoče skrajšala epizodne scene. Režiser je pojasnil, da je imel takšno predelavo v mislih tudi pokojni Marij Kogoj sam, čeprav je ni utegnil realizirati. Z namenom ustvarjanja čim bolj prepričljivega vzdušja so skušali ustvariti čim večji in čim širši odrski prostor brez slehernih realističnih detajlov. Vse učinke so skušali doseči na sceni s samim gibanjem, barvitostjo kostumov, kar vse potencirajo projekcije, dinamika luči in posebni zvočni efekti.

Kamera v studiu se je v tem trenutku zasukala na dirigenta Sama Hubada, ki je v sliki ostal sam s konferansjém. Naloga dirigenta je bila, da z nekaterimi odlomki gledalcem približa Kogojevo glasbeno ustvarjanje in jim pojasni pomen revolucionarnega posega skladatelja Kogoja v našo glasbeno ustvarjalnost. Žal je zaradi tragičnih okoliščin ostalo res samo pri posegu. Kogoj je pravzaprav končal tam, kjer bi moral šele začeti, da bi lahko o njem govorili kot o zaključeni osebnosti. Vendar pa ostaja dejstvo, da je Kogoj v zgodovini slovenske glasbe prvi naš revolucionar. Žal smo imeli le dva takšna primera, Kogoja in Osterca, in nobenemu od njiju ni bilo dano, da bi svoje delo zaključil. Njuno delo je ostalo žal samo kot torzo in kot dokument res velikega talenta, poguma in brez kompromisnosti. Pri razlagi posegov v partiture kamera vozi od vseh treh oseb pri mizi do Hubada, dokler ne ostane sam v sliki v bližnjem posnetku.³⁶ Po rezu je kamera zajela v bližnjem posnetku Dušana Bibra, ki je dirigenta prosil, če bi lahko svojo pripoved ponazoril z nekaterimi odlomki iz opere. Dirigent je predlagal, da bi najprej poslušali sceno pri mrtvaškem odru, ko vojvoda Lorenzo prisostvuje slovesu svojih služabnikov od svojega mrtvega jaza. Režiser pusti glasbo magnetofonskega posnetka slovesa točaja Cristofora, kamera po rezu preide na posnetek mrtvaškega odra in srednji posnetek Cristofora v prihodu. Orkestralna spremljava je zelo preobložena, tako lahko čim bolje ponazori Cristoforov značaj. Po rezu sledi premik do Ladka Korošca poleg mrtvaškega odra in nato počasen odmik, temu pa še Smerkolj v izrezu do pasu v dvojni ekspoziciji in preliv v bližnji posnetek Korošca. Glasba izzveni na zaključku odlomka s Koroščevo arijo, kamera pokaže Korošca poleg katafalka v srednjem posnetku

³⁶ »Vsekakor so bili posegi v partiture potrebni. Kot sem že napisal v gledališkem listu, je bilo potrebno celo delo temeljito prirediti, saj je bilo pisano v »al fresco« stilu. Povsod se čutita brzina in zavzetost, obenem pa tudi odsotnost tehnične temeljitosti in praktičnega vpogleda v operno delo. Dovolj je, če povem, da so bile skušnje z orkestrom najzamudnejše, kolikor jih pomnim. To pa prav zaradi tega, ker smo morali na mestu ugotavljati stvari, ki bi normalno morale biti jasne. Instrumentacije same in notnega teksta – razen na nekaj neobhodno potrebnih mestih – pa se namenoma nisem dotikal. Moja vodilna misel pri letošnji uprizoritvi Črnih mask je bila predstaviti delo tako, kot je, brez slehernih bistvenih muzikalnih sprememb, le da kolikor mogoče strnjeno.« (Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla 1–67, mapa 4, Intervju, str. 8).

s strani in se po rezu preseli na dirigenta Hubada v studiu v doprskem izrezu: »Poslušajmo sedaj slovo Francesce v isti sliki. Uvodni – če smemo reči – arioso je morda v vsem delu po harmonični plati najbližji glasbeni konvenciji – pa vendar deluje dokaj svojsko.« Kamera se po rezu preseli na Smerkolja v izrezu do pasu, prikaže Francesco ob mrtvaškem odru, nato sledi njenemu gibanju in vozi nanjo samo na srednji posnetek, po dvojni ekspoziciji poje Smrkolj solo v odgovor Francesci, tretja kamera ostane odtemnjena, Smerkolj v doprskem izrezu preide v doprski izrez, kamera številka dve se počasi zatemni, kamera številka ena prikaže bližnji posnetek Sama Hubada, vidimo ga v izrezu do vratu, vključno z ovratnikom: »Pogovor Francesce – in sedaj in v zadnji sliki že brezumnega Lorenza – je po svoji decentni tragiki gotovo med najlepšimi in najbolj pretresljivimi v vsej operi.« Po odtemnitvi kamere lovijo srednje in bližnje posnetke Francesce in Lorenza, po posnetku obeh solistov in rezu prva kamera ponovno pokaže mojstra Hubada, ki napove konec opere: »Za konec poslušajmo še slovo dvornega norca Eccia, ki je na gospodarjev ukaz zažgal grad. Lorenzu in Eccu se približuje smrt, oba zgorita v očiščevalnem ognju. Glasba jasno označuje bližnje očiščenje in sprostitve.«³⁷

Počasi se bližamo koncu naše pripovedi o »prazgodovini« slovenske televizije. Negotovim začetkom in trdemu delu so se obetali obrisi uspeha, televizija je vstopila v »zgodovino«. Srajčke ali besedila teh oddaj hrani arhiv tudi v svoji redni zbirki, ki so nam prišla v pomoč, saj so bili nekje med našimi dokumenti ohranjeni samo koncepti in grobi obrisi oddaj z napovedmi, pri Črnih maskah pa je manjkala še tretja stran snemalne knjige. Priznamo pa, da se je naša pripoved s Kogojevo opero približala nekakšnemu grozljivemu robu in skoraj napovedala bolezenske znake shizofrenije, v kateri se bosta znašli slovenska država in televizija čez nekaj desetletij. Upajmo skupaj, da so znaki le navidezni.³⁸

Zdaj pa se umirimo, kot je umiril intervju voditelj Dušan Biber, gledalcem je predstavil doslej nevidno osebo, simpatično kostumografko Alenko Bartl-Serša, ki je pripravila vse kostume in maske za novo izvedbo opere.³⁹ Ker občinstvo premalo pozna delo kostumografov, je prosil gospo Bartlovo, da pojasni, kakšen je bil njen prispevek v ekspresionističnem odorskem delu, kjer je dekorativna plat izrednega pomena. Kostumografka je pojasnila, da je bila pred poldrugim letom, ko je prevzela nalogo likovne opreme Črnih mask, najprej v hudih škripcih in celo prestrašena. Ni bila prepričana, ali bo zmogla to zahtevno nalogo. Pri

³⁷ Končno smo se prebili skozi zapleteni proces poskusa približevanja izgubljene oddaje bralčevi domišljiji. Pri tem poskusu sem imel veliko težav, saj po poklicu nisem režiser. Sem samo arhivist. S prenosom oddaje pa so imeli težave celo diplomirani režiserji, samo da so bili v tem primeru gledališki. To je lepo opisal Lado Pohar v anekdoti z naslovom »Koliko objektivov ima televizijska kamera«: »Organizatorjem poskusnega programa v letih 1957 in 1958 je zelo primanjkovalo strokovnih sodelavcev, saj so le redki Slovenci kaj vedeli o televiziji. Tako so z zadovoljstvom sprejeli ponudbo razgledanega, uglednega in radijskega režiserja, da prevzame skrb za prenos televizijske priredbe opere Črne maske Marija Kogoja. Priprave za oddajo na Gospodarskem razstavišču so se zaradi prezaposlenosti pevcev zavlekle, prvotno navdušenje programskega vodstva nad novim sodelavcem pa se je z začetkom vaj hitro spremenilo, najprej v dvom, nato v razočaranje in na koncu v brezglav strah. Tehniki v izvedbeni ekipi so namreč šele na vroči vaji dan pred oddajo odkrili, da se novopečenemu režiserju o novem elektronskem mediju niti ne sanja. Bil je namreč presenečen, ko so ga poučili, da ima kamera več objektivov. Tik pred zdajci je moral oddajo reševati gostujoči režiser Anton Marti iz Zagreba.« (Smeh in nasmeh za kamero in mikrofonom, str. 79.)

³⁸ Mogoče je to samo naključje, ampak ob zaključku tega besedila sem na straneh teleteksta MMC RTV Slovenija naletel na novico, ki kaže na popolno izgubo pameti. Po nekaj mesecih agonije in nerazumljivih potez programskega sveta, preobratov in lobiranja preberemo na strani 115: »Programski svet RTV-ja je za generalnega direktorja zavoda izvolil Marka Fillija. Dobil je 15 glasov, za Natašo Pirc Musar pa so glasovali štirje svetniki. Ta napoveduje zahtevo za sodno varstvo. Programski svetniki so še tretjič ponovili glasovanje za izbiro generalnega direktorja ...«.

³⁹ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, Črne maske, str. 14.

Črnih maskah se niso zadovoljili samo s tem, da so osnutki kostumov ustrezali zgodovinski dobi. S kostumi, masko in scenskimi elementi so hoteli ponazoriti vso grozljivost in fantastičnost Lorenzovih duševnih blodenj in prikazati njegove halucinacije. Zelo težko je bilo projektirati fantastične kostume in vse bolj in bolj pošastne maske. Tudi po tehnični plati si je bilo težko zamisliti in realizirati takšne maske, v katerih bi nastopajoči lahko plesali in celo peli. Kostumografka je prinesla v studio tudi nekaj osnutkov mask in kostumov, za katere je prosil voditelj oddaje, da jih pokaže gledalcem. Gospa Bartlova je odgovorila: »Prav rada vam ustrežem, samo veste, žal mi je, da nimamo že eksperimentalnih oddaj barvne televizije. V črno-beli tehniki kostumi ne morejo priti tako do izraza.«⁴⁰

Kljub temu so poskusili z rezi, fotografijami in prelive. »Kostum dvorne-ga norca *Ecca* ustreza posebni simboliki, ki jo *Ecco* predstavlja. Harlekini pridejo prvi na maškarado v Lorenzov grad. Oblečeni so v oblačila tople rumene barve. Med gosti so tudi razne groteskne maske. Ob njihovem prihodu začenja Lorenzo dvomiti o svojem poreklu. Na grad prihajajo vedno nove in bolj pošastne maske. Vdirajo v dvorano, pollaščajajo se Lorenzove duševnosti, navdajajo ga z grozo in silijo v obup. Lorenzo se bojuje sam s seboj, privid se vrsti za prividom, vedno bolj grozljive pošasti ga obkrožajo.«⁴¹ Na zaslonih so se vrstile slike pošasti, prelive so postajali vedno hitrejši in na gledalce so napravili vtis kaosa in duševne zmede, v katero je zapadel Lorenzo.

Kostumografka je pokazala še rdeče in črne maske. Za rdečo masko je kot likovno predlogo uporabila gosenico. Žal gosenice ni bilo mogoče pokazati v naravni barvi. Pred koncem pogovora je pokazala še črne maske in pripomnila: »Želela bi samo še poudariti, da je bilo treba vse kostume v skladu z ekspresionističnim slogom naslikati ne samo na papir, temveč tudi na material, na blago samo. Tehnična izvedba idejnih osnutkov je bila zato odgovorno in zamudno delo. Črne maske sem pripravljala več kot leto dni in pripravila skoraj štiristo osnutkov za kostume in maske.«⁴²

Voditelj oddaje Dušan Biber se je zahvalil kostumografki Bartlovi in gledalcem predstavil še priljubljenega baritonista, solista ljubljanske opere Sama Smerkolja, ki so ga morali gledalci zdaj prepoznati brez maske. Vsej skupini sodelujočih v oddaji se je voditelj v imenu gledalcev zahvalil, režiser oddaje Hinko Košak pa je v eter poslal magnetofonski posnetek glasbe iz finala opere. Po zatemnitvi se je prikazala fotografija notranjosti operne dvorane, prikazana iz smeri odra, boben pa je počasi obračal napise: »Gledali in poslušali ste glasbeni intervju »Črne maske«. V pogovoru so sodelovali: režiser Hinko Leskovšek, dirigent Samo Hubad, kostumograf Alenka Bartl–Serša in baritonist Samo Smerkolj. Pogovor je vodil Dušan Biber. Peli in nastopili so solisti ljubljanske opere: Vojvoda Lorenzo – Samo Smerkolj, Dona Francesca – Manja Mlejninkova, Cristoforo – Ladko Korošec, Ecco – Ljubo Kobal, Zbor in orkester ljubljanske opere, dirigent – Samo Hubad, zborovodja – Jože Hanc, kostumi – Alenka Bartl - Serša, zgodovinsko dokumentacijo je oskrbel Gledališki muzej SNG.«⁴³ Ko se je boben odvrtil, je režiser odmaknil tudi fotografijo opere in prikazal napisa s kartonov: režiser Hinko Košak, redaktor in producent Dušan Biber.⁴⁴

Televizijski delavci so s pomočjo radijskih in zunanjih sodelavcev ter zagrebške ekipe v devetih dneh realizirali skoraj ves predvideni program. Skupaj so pripravili enainpetdeset oddaj, trikrat so se vključili v program RTV Zagreb in devetkrat v italijanski program. Izmed domačih oddaj jih je bilo šestintri-deset predvajanih v živo iz studia, petnajst pa iz filmov, to pa pomeni enain-

⁴⁰ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I–67, mapa 4, Črne maske, str. 15.

⁴¹ Prav tam, str. 16.

⁴² Prav tam, str. 17.

⁴³ Prav tam, str. 20. Zapis je prirejen zaradi prostora v članku. Na bobnu so bila imena in vmesna pojasnila navedena brez ločil, z vsakim imenom v svoji vrsti.

⁴⁴ Prav tam, str. 20.

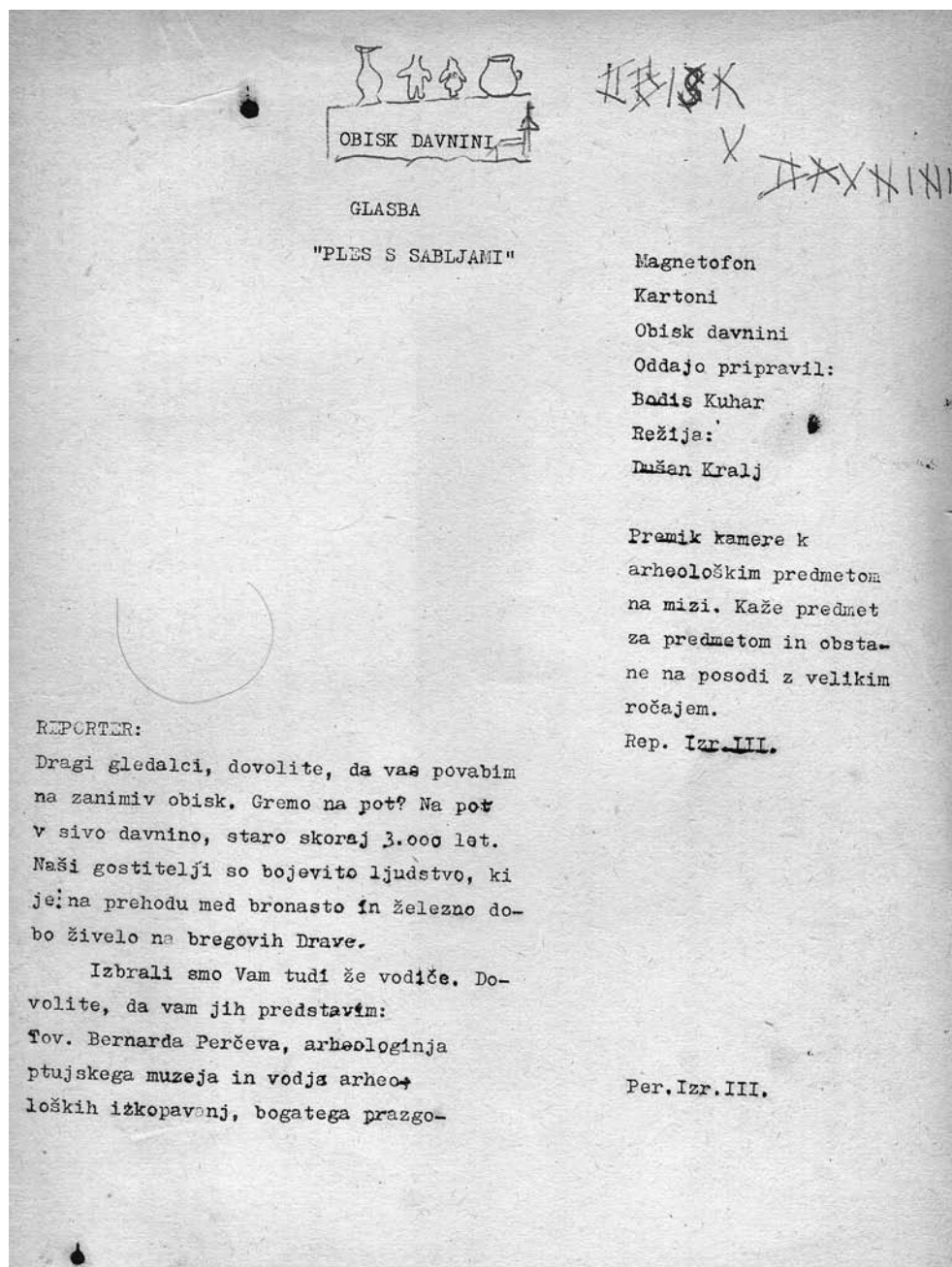
sedemdeset odstotkov živih oddaj. Odstotek je popolnoma primerljiv oziroma celo nekoliko boljši, kot je razmerje med oddajami v živo in vnaprej posnetimi oddajami drugih evropskih televizijskih postaj (Nemčija, BBC, Italija, ČSSR). Med studijskimi oddajami jih je bilo dvajset, ki so jih pripravili redni TV-redaktorji (Rado Cilenšek, Beno Hvala, Predan, Boris Kuhar in Kralj). Od petnajstih predvajanih filmov so bili trije iz lastne proizvodnje, v to število pa niso vštet filmski vložki v oddajah in posnetki za sedem oddaj TV-Dnevnika, ki je bil pretežno sestavljen iz domačega filmskega gradiva (osemindvajset filmskih vesti, od tega tri iz Trsta). Ostalih enajst oddaj so pripravili redaktorji Radia Ljubljana (Mikuš, Kuhar, Zorko, Šober, Vodopivec, Milčinski, Rapa Šuklje, Švab, Grošelj in Draga Rogl), pet oddaj pa so pripravili zunanji sodelavci (Lindič, Frane Kosmač in Dušan Biber).

Zaradi tehničnih težav, ki so nastale zlasti zaradi časovne stiske pri postavljanju in urejanju scen in načrtovanju vročih vaj, so morali prva dva dneva uvesti nekaj majhnih sprememb v program, ki so ga kasneje izvajali po predvidenem načrtu. V devetih dnevih so prikazali osem športnih oddaj v skupni minutaži 376 minut, sedem oddaj TV-Dnevnika (skupno 143 minut), v katerih so lahko gledalci vsak dan poleg zadnjih vesti spremljali še kratke intervjuje in komentarje. Mednarodne vesti je pošiljala iz Pariza agencija UP, vesti iz območja skupne države so pošiljale Filmske novosti iz Beograda, domače vesti pa je z velikim uspehom in zelo hitro pripravljala filmska ekipa TV-Ljubljana, ki je opravila več kot trideset snemanj v Ljubljani in na Gorenjskem. Popoldne so snemanje zaključili in razvili filme, ki so bili ob osmih prikazani v dnevniku. Prav tako učinkovit je bil tudi dopisnik iz Trsta.⁴⁵

Po zvrsteh je sledilo šest dokumentarno-informativnih oddaj, ki so bile izvedene bolj kot aktualno diskusijske teme, nekatere pa so bile poljudno-znanstvene narave. Zamisli niso bile v celoti izpolnjene, saj so nekatere oddaje izpadle premočno improvizirano, druge pa preveč dokumentirane, natrpane in okorne. Nadvse dobro so uspele vse štiri oddaje zabavnega značaja. K njihovi uspešni izvedbi je veliko pripomogla pravočasna priprava besedil, ki je omogočila vse ostale priprave, poleg tega pa tudi domiselna režijska koncepcija in dobra izvedba. V končnem poročilu o devetdnevem programu je navedeno, da so brez dvoma sodile med najboljše oddaje v teh dnevih.⁴⁶ Uspele so tudi tri glasbene oddaje, čeprav so se med seboj zelo razlikovale. V oddaji »Na vrtljaku melodij« so nastopali izvajalci zabavne glasbe, v folklorni oddaji, ki je bila narejena po vzoru četrtkovega večera narodnih pesmi, izvajalci narodne in narodnozabavne glasbe, v oddaji »Pokaži, kaj znaš«, ki je bila prvi televizijski prenos zelo priljubljene radijske oddaje, pa so nastopili neznani talenti. Gledalci so spremljali tudi tri poizkuse literarnih oddaj: oddajo o Prešernu s filmom Vrba in recitacijami, Boccacciov Dekameron, ki je prepletel pripovedovanje z likovno ilustracijo in ustrezno glasbeno spremljavo, in pogovor z avtorji štirih vojnih romanov, neko vrsto knjižne police. Prvič so se na televiziji spoprijeli tudi s prenosi dramskih in opernih del. Po dogovoru z vodstvom Drame so iz studia oddajali Molièrovo Izsiljeno ženitev. Prenos je pokazal velike priložnosti za televizijski program. Težje je bilo pripraviti prerez opere Črne maske. Oddajo smo že podrobno predstavili, drami in literarnim oddajam pa bomo zaradi pomanjkanja prostora posvetili posebno poglavje. Pripravili so tudi dve mladinski oddaji – eno za najmlajše, drugo za šolsko mladino. Obe oddaji sta bili pester omnibus z lutkama Mojco in Mihcem v vlogi konferansjéjev in z nizom glasbenih, recitacijskih, plesnih in drugih točk, ki so jih izvajali otroci sami. Obe oddaji

⁴⁵ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, TV oddaja na Gospodarskem razstavišču, str. 4.

⁴⁶ Prav tam, str. 4.

Obisk davnini⁴⁷

sta pokazali, da bodo otroške in mladinske oddaje tudi v prihodnosti med naj-
bolj zanimivimi in gledanimi televizijskimi oddajami.⁴⁸

Izvedba programa se je zaradi izrednih pogojev, v katerih so delale eki-

⁴⁷ Pravi obisk davnine so namesto nas, ki se sprehajamo samo po prazgodovini televizije, opravi-
lili ustvarjalci oddaje »Obisk davnini« (scenarist Boris Kuhar, režiser Dušan Kralj). Današnjim
obiskovalcem arhiva so zapustili tudi lepo okrašen scenarij. Boris Kuhar je gledalce povabil na
pot v sivo davnino, staro skoraj 3.000 let. Prvi gostitelj na potovanju je bilo bojevito ljudstvo,
ki je na prehodu med bronasto in železno dobo živelo na bregovih Drave. Vodiča na popoto-
vanju sta bila Bernarda Perčeva, arheologinja ptujskega muzeja in vodja arheoloških izkopa-
vanj prazgodovinskega najdišča v Ormožu, in docent na ljubljanski univerzi dr. France Stele,
odličen poznavalec prazgodovine. Dr. Stele je s svojo pripovedjo popeljal gledalce še na druga
arheološka najdišča v Sloveniji: v Brežice, Novo mesto in na Vače (Tvdok, Zbirka vodstvo TVS,
škatla I-67, mapa 4, Obisk davnine).

⁴⁸ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, TV oddaja na Gospodarskem razstavišču, str. 5.

pe na Gospodarskem razstavišču, še bolj razširila in postala še odgovornejša in bolj komplicirana.⁴⁹ Najtežji posel izvedbe je bilo usklajevanje in načrtovanje toplih vaj in oddaj, ki so bile vezane na isti prostor, isto tehnično opremo in velikokrat tudi na iste ekipe. Zaradi pomanjkanja denarja, časa, prostora in opreme so imeli ustvarjalci programa na voljo samo osemdeset ur vročih vaj, kar je bilo daleč pod normo drugih televizijskih postaj. Kljub temu so dnevno porabili približno 2,8 ure za oddajanje, sedem ur vročih vaj in prav toliko časa za postavljanje scene, razsvetljave in mikrofонов ter za postavljanje kamer, kar je zneslo okrog sedemnajst ur dela dnevno. V devetih dneh je poleg redne skupine nastopilo v raznih oddajah 166 izvajalcev kot posameznikov, poleg teh pa še trije glasbeni ansambli, en pevski zbor in ena folklorna skupina, ki so skupaj šteli prek 150 ljudi. Lahko računamo, da je v času oddaj pred kamerami nastopilo v času prek 300 izvajalcev. Izven glavnih sektorjev so delovale še mnoge pomožne službe in posamezniki, katerih imena se niso brala na napisih pri oddajah, toda od njihove požrtvovalnosti je bil v dobri meri odvisen uspeh vseh ostalih služb.⁵⁰

Če upoštevamo nadvse zahteven in raznovrsten program ter izredno težke pogoje improvizacije, ki je uspela samo zaradi neizmerne požrtvovalnosti vseh sodelujočih, potem lahko ugotovimo, da je ekipa TV Ljubljana v teh devetih dneh pridobila bogate izkušnje in da so bila vsa finančna sredstva koristno potrošena. Glavne pridobitve kot tudi največje pomanjkljivosti pri predvajanju poizkusnega programa⁵¹ lahko strnemo v nekaj točk.

1. Osnovne teze o razvoje televizije pri nas so bile s predvajanjem poskusnega programa potrjene.
2. Televizijska skupina je napravila v štirinajstih dneh vajeniški izpit in dokazala, da je tudi strokovno tako sposobna, da lahko premaga težave zahtevnejšega programa.
3. Televizijska skupina je v praksi spoznala, kaj pomeni pomoč celotnega radijskega kolektiva.
4. V programskem pogledu so odkrili, da je popolnoma mogoče združiti nekatere javne in televizijske oddaje.
5. Kljub improvizaciji in velikim objektivnim težavam zaradi nehomogene in neizurjene ekipe ter pomanjkljive tehnike je ekipa dokazala, da zna delati hitro in tudi konstruktivno improvizirati.
6. Razveseljivo je dejstvo, da so ob pripravljanju oddaj spoznali, da je mogoče pripraviti dobra televizijska besedila in da osvajanje posebne tehnike pri pisanju za televizijo ne bo nepremostljiv problem.

⁴⁹ Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I-67, mapa 4, TV oddaja na Gospodarskem razstavišču, str. 5. V osebi šefa izvedbe so se mešale in prepletale upravno-gospodarske funkcije. Poleg šefa izvedbe in njegove tajnice ter dveh administrativnih moči so na tem sektorju delale še naslednje skupine: skupina sedmih producentov ali organizatorjev, šefe studia, pet režiserjev, od katerih sta dva nosila glavno težo odgovornejših oddaj in dnevno režijo, sedem asistentov režiserjev v studiu in štiri tajnice režiserjev. Šef scenografov je bil arhitekt, ki je imel devet pomočnikov scenografov, arhitektov in slikarjev. Za dnevno postavljanje in podiranje scen je skrbel scenski mojster, ki mu je pri delu pomagalo enajst scenskih delavcev. Za vsako oddajo so morali postaviti novo sceno, jo podirati in znova sestavljati – ne samo za oddaje, ampak tudi za vaje. Scenografi so napravili v improviziranem ateljeju vse kulise, napise, kaširali slike in aranžirali vso potrebno scensko opremo. Dve rekviziterki sta skrbeli za potrebne rekvizite, dve kostumerki sta nakupovali in pripravljali kostume. Za maske in frizure sta skrbeli ena frizerka in ena maskerka. Sektor je skrbel tudi za napovedovalsko službo, pri kateri je delalo deset napovedovalcev in napovedovalk.

⁵⁰ Prav tam, str. 6. Omeniti velja še foto kino laboratorij in filmsko in montažno ekipo, ki je snemala in pripravljala filme za naše oddaje. Podobno je bilo s presnemavanjem glasbene opreme za vse oddaje, ki so jih v rednem ali nadurnem času opravili radijski tehniki.

⁵¹ Prav tam, str. 7–8.

Skupina je analizirala tudi glavne napake in pomanjkljivosti ter podala predloge za njihovo odpravljanje in izboljšanje programa.⁵²

1. Glavna kritika programa bi bila v tem, da je bil za naše izkušnje in razmere preveč ambiciozen, nekateri bi celo dejali »megalomanski«, kar je ponekod vodilo v prehudo improvizacijo, kjer bi bil lahko polom včasih skoraj neizbežen.⁵³
2. Uspehi prvih dni ne smejo zavesti televizijske ekipe, da bi dobila vrtooglavo. Nujno mora okrepiti strokovno delo in uvesti strokovne seminarje za posamezne sektorje, ki jih mora še izboljšati.⁵⁴
3. Dokončno bo treba določiti naloge in zasedbo najbolj nujnih delovnih mest, brez katerih redno eksperimentalno delo ne bo mogoče (vodja izvedbe, vodja studia, asistenti studia, vodja razsvetljave in osvetljevalci ter še nekaj pomožnih služb).
4. Organizacija je bila pomanjkljiva tako s programskega kot s tehničnega vidika. Premalo je bilo medsebojnega koordiniranja posameznih služb, ponekod so se mešale kompetence in dolžnosti. Zato bo nujno potrebno izpopolniti poslovnik in izdelati točne celotne sheme dela ter povezave vseh sektorjev med seboj – od priprave programa do izvedbe.

Televizijo Ljubljana je do spomladi čakalo torej kar nekaj dela. Marsikje so morali tudi v programskem sektorju precizirati delo in odnose, tako znotraj televizijske skupine, kakor tudi v nekaterih uredništvih, ki so bila skupna televiziji in radiu. Lahko se strinjamo z Ladom Poharjem, prvim direktorjem Televizije Ljubljana, ki je v svojih spominih na poskusno oddajanje v decembru 1957 zapisal, da je program zbudil veliko zanimanje. Rojstvo televizije je v Sloveniji gotovo pomenilo enega izmed najpomembnejših družbenih in kulturnih dogodkov v letu 1957.⁵⁵ Novi medij, ki je do leta 1958 osvojil skoraj vse evropske države, je hitro zasedel tudi slovenske domove. Televizijski delavci so pospravili opremo, tisti, ki so imeli radijske mize, so bili na to še posebej opozorjeni. Preostane nam samo še to, da se ponovno ozremo na devetdnevni program v decembru leta 1957. Ugotovili smo, da nas je ves čas nastajanja televizijskih programov spremljala napovedovalka Draga Rogl, zato je tudi prav, da se poslovimo z njenim začasnim slovesom od gledalk in gledalcev in se ponovno oglasimo spomladi:

»Spoštovane gledalke, dragi gledalci! Zdaj pa še nekaj besed v slovo. Povedati vam moramo, da je te težavne generalke konec! Nekdo bo dejal, torej spet na obroke? Veste, res ni bilo lahko pripraviti vseh teh pisanih oddaj, intervjujev, igrice in filmov ter tudi ne pavz z ribicami in dolgimi, včasih celo predolgimi »kratkimi odmori«.

Razstava radia in telekomunikacij na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani je končana in z njo tudi naš televizijski program. Dotrpeli ste – sem slišala zdajle nekoga ... Res je, vendar z bogatimi izkušnjami za pričetek naših rednih poizkusnih oddaj spomladi, ko bo (upamo) že več sprejemnikov in bomo delali že v lastnih studiih, opremljenih z vsemi potrebnimi tehničnimi napravami.

⁵² Tvdok, Zbirka vodstvo TVS, škatla I–67, mapa 4, TV oddaja na Gospodarskem razstavišču, str. 8–9.

⁵³ Prav tam, str. 8. V analizi programa so zapisali: *»Korajža, veliki napori in partizanska iznajdljivost in malo sreče je to marsikje preprečilo. Nadaljevati po tej liniji pa bi bilo nevarno in nesmotrno. Od take improvizacije, ki je bila to pot namerna, pa je treba v bodoče bežati in preiti na organizirano, precizno in točno, redno delo, v katerem moramo od kvantitete stremeti k čim večji kvaliteti.«*

⁵⁴ Prav tam, str. 8. Organizirati bi morali seminarje in specializacijo glede likovne vzgoje in obogatitve vizualne kulture vseh, ki delajo na sliki, zlasti snemalcev, režiserjev, scenografov in osvetljevalcev. Poglobiti bi morali tudi znanje s področja barv in tonskih vrednosti na televiziji ter bolj sistematično proučevati optične zakonitosti na televiziji. Omeniti velja, da je vizualna kultura pri nas še vedno zelo slabo razvita, vizualne predstave pri večini ljudi pa zelo šibke.

⁵⁵ *Televizija prihaja*, str. 33.

Pri naših oddajah so nam požrtvovalno in z velikim razumevanjem pomagali naši tovariši z Radiotelevizije Zagreb. Posodili so nam kamere, reportažni avto in so s svojimi bogatimi izkušnjami mnogo doprinesli, da so bile marsikateri naše oddaje že kar na višini. Naš kolektiv je dolžen vsem tem, zlasti pa vodstvu Radiotelevizije Zagreb, iskreno zahvalo.

Oddaje, ki ste jih v teh devetih dneh gledali, so bile samo priprava na naš redni program, s katerim bomo začeli prihodnjo spomlad. Vsem, ki ste nam doslej že poslali pripombe, pristrčna hvala. Pregledali smo jih, si marsikaj zapomnili, a v prihodnjih dneh pričakujemo še več vaših dopisov z nasveti in pripombami. Krog sodelavcev ob tem programu pa je bil mnogo širši, kot si morda mislite. Zato smo dolžni zahvalo predvsem: Gospodarskemu razstavišču in Okrajnemu ljudskemu odboru za prostore in sceno. Pa še filmskim podjetjem Vesna, Triglav film in Viba in ne nazadnje še vsem izvajalcem, tako posameznikom kakor tudi ansamblom, raznim kolektivom, ki so na kakršenkoli način sodelovali pri naših oddajah.« (Na tem mestu je ročno pripisan stavek: »Ob 20.00 pa spet k sprejemnikom. Prenašali bomo zanimiv in pester program Radiotelevizije Zagreb.«)⁵⁶ »Torej nasvidenje spomladi in prav lepa hvala za naklonjeno pozornost!«

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

RTV SLO, TV Slovenija

- ◊ Oddelek za arhiviranje in dokumentacijo TV Slovenija, fond Vodstvo TV, škatla I-67.
- ◊ Oddelek za arhiviranje in dokumentacijo TV Slovenija, Zbirka besedil, T: 11 (Pokazi, kaj znaš, 8. 12. 1957), T: 12 (Ježkov kabaret, 8. 12. 1957) in T:27 (Iz narodne skrinje, 15. 12. 1957).
- ◊ Oddelek za arhiviranje in dokumentacijo TV Slovenija, KF – zbirka filmov, KF A 13.

LITERATURA

Bizilj, Ljerka: *Slikarji stvarnosti. Podoba slovenskih medijev*. Ljubljana: Modrijan, 2008.

Smeh in nasmeh za kamero in mikrofonom. Ob 75-letnici radia in 45-letnici televizije v Sloveniji (ur. Lado Pohar). Ljubljana: RTV Slovenija, 2003.

Televizija prihaja. Spominski zbornik o začetkih televizije na Slovenskem (ur. Lado Pohar). Ljubljana: RTV Slovenija, 1993.

⁵⁶ V sodobnem televizijskem žargonu iz leta 2014 bi to prevedli: »Vrnemo se spomladi s prenosom smučarskih poletov iz Planice, vi pa lahko medtem spremljate zanimive nastope Maribora v ligi prvakov na Šport TV-ju.«

ZUSAMMENFASSUNG

»WIR WÜNSCHEN IHNEN VIEL VERGNÜGEN, VIEL GLÜCK UND NATÜRLICH EIN KLARES BILD« (EXPERIMENTALPROGRAMM MESSEGELÄNDE, DEZEMBER 1957) – ÜBER DIE ENTWICKLUNGSGESCHICHTE DES SLOWENISCHEN FERNSEHENS ZU DESSEN 55. JUBILÄUM (TEIL 3)

Im Dezember 1957 fand auf dem Messegelände in Ljubljana die Generalprobe vor dem Beginn der regelmäßigen Experimentalprogramme statt, die im kommenden Frühjahr beginnen sollten. Zweck und Ziel des Experimentalprogramms war es, das Fernseherteam von Radio Slovenija, das sich auf das TV-Versuchsprogramm vorbereitete, für die Arbeit professionell zu befähigen. Schon einen Monat vor dem Beginn der Übertragungen hatte das Fernseherteam das Programm vorbereitet und die Durchführung geplant. Es wurden Leute ausgewählt, die bei der Realisierung eines neuntägigen Programms helfen sollten. Vorgesehen waren 30 Stunden eines eigenen Programms und die Einschaltung in andere Fernsehkanäle. Eine Gruppe von 16 ständigen Mitarbeitern des Fernseherteams scharte etwa 100 Rundfunk- und externe Mitarbeiter um sich. Die Zuschauer konnten sich bei der Übertragung der neuen Veranstaltungen amüsieren, sie sahen zum ersten Mal auch die beliebte Radiosendung »Zeig, was du kannst«, in der zehn Talente auftraten. In einer speziellen Literatursendung gedachte man des Geburtstags des Dichters France Prešeren, präsentiert wurden die Autoren der neuesten Romane und das Drama »Die erzwungene Heirat«. Die Verflechtung des modernen Lebens präsentierte man in der Sendung »Elektronik«, die parallel zur Ausstellung »Radio- und Telekommunikation« auf dem Messegelände entstand. Der mit Arbeit überhäufte Ježek (Frane Milčinski) bot den Zuschauern in seinem Kabarett viel mehr als nur Trivialitäten. Unter den Sendungen erregte auch ein erstmals ausgestrahltes Quiz die Aufmerksamkeit. Die Programmplaner hatten sich sehr ambitiös auf die Quizsendung vorbereitet und unterbreiteten einen größeren Vorschlag von Gewinnspielen und Wettbewerben. Das Ziel der Vorbereitung von Gewinnspielen war die Popularisierung des Fernsehens. Am letzten Tag des Versuchsprogramms wurde für die Zuschauer die erste Landwirtschaftssendung ausgestrahlt, in der man den Fortschritt der Landwirtschaft in den letzten Jahren präsentierte. An diesem Tag konnten die Zuschauer auch die erste der Sendungen mit Volks- und volkstümlicher Unterhaltungsmusik sehen, die in den folgenden Jahren sehr gut ankamen. Eine besondere Herausforderung für die Programmgestalter stellte bestimmt das Interview über die Oper »Die schwarzen Masken« dar. In der expressionistischen Oper des Komponisten Marij Kogoj spielt nämlich eine psychologische Verstrickung, die in der psychischen Janusköpfigkeit des Helden Laurentius begründet ist, die Hauptrolle. Bei der Opernaufführung konnte das durch leuchtende Farben und fantastische Kostüme und Masken verdeutlicht werden, das Fernseherteam hatte aber nur Schwarzweißbild, Bewegung, Zooms und Schnitte zur Verfügung. Den Fernsehleuten gelang auch das – sie meisterten mit Können, geschickter Improvisation und innerem Engagement mithilfe der Rundfunk- und externen Mitarbeitern und des Zagreber TV-Teams auch alle sonstigen Probleme und realisierten in den neun Tagen fast das gesamte vorgesehene Programm. Man produzierte insgesamt 51 Sendungen und schaltete sich dreimal in das Programm von RTV Zagreb und neunmal in das italienische Programm ein. Zum Schluss verabschiedeten sie sich von den Zuschauern mit dem Satz: »Also auf Wiedersehen im Frühjahr und vielen Dank für Ihre wohlwollende Aufmerksamkeit!«